

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

ACTA IUVENUM CAROLIENSIA XI.

TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

– HALLGATÓI TDK DOLGOZATOK 2018-2019.

A KIADVÁNYBAN MEGJELENT MUNKÁKAT ÍRTÁK:

Adler Brigitta, Ambrus Nikoletta, Gálik Antónia, Gaszt Csaba,
Giovannini Máté, Görcsi Zsombor, Halász Boglárka,
Károly Zsófia, Kovács Attila, Márton Gábor,
Nagy Lászlóné (Orosz Mária Csilla), Nagy Pallay Klára,
Papp Petra, Punczman Ádám Tamás, Rácz Márk,
Schlachta Boglárka, Sebestyén Antonella, Szűcs Zsófia,
Tóth Kristóf, Valki Adrienn

ACTA IUVENUM CAROLIENSIA XI.

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM ÁLLAM-
ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

ACTA IUVENUM CAROLIENSIA XI.

ACTA IUVENUM CAROLIENSIA XI.

Tudományos eredmények – hallgatói TDK dolgozatok 2018-2019.

Budapest, 2019
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Szerkesztette:

Nagy Péter – Wiedemann János

Lektorálta:

Dr. habil. Homicskó Árpád Olivér és Dr. Prieger Adrienn PhD

© Szerzők

A kötet megjelenését a NTP-HATDK-18-0039. számú pályázati támogatás tette lehetővé.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKÉZELŐ

Nemzeti
Tehetség Program

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar kiadványa

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter, dékán

ISSN 2062-9206

A kiadvány nyomdai előkészítését
a **P a t r o c i n i u m** Kiadó végezte

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	7
ADLER BRIGITTA <i>A perinatális jogsértések természete és annak vizsgálata a jogelmélet tükrében</i>	9
AMBRUS NIKOLETTA <i>A kisebbségi nyelvhasználat lehetőségei Ukrajnában – különös tekintettel az oktatásra és a közigazgatásra</i>	41
GÁLIK ANTÓNIA <i>A török EU-csatlakozási folyamat elhúzódásának főbb indokai</i>	71
GASZT CSABA <i>A mesterséges intelligencia szabályozási kérdései, különös tekintettel a robotikára</i>	103
GIOVANNINI MÁTÉ <i>A datio in solutum a római jog forrásaiban</i>	137
GÖRCSI ZSOMBOR <i>Az egyenlő munkáért egyenlő bér elve és a bértitok intézményének viszonya</i>	171
HALÁSZ BOGLÁRKA <i>A klasszikus jogos védelem szabályozási elvei az új Btk. tükrében</i>	197
KÁROLY ZSÓFIA <i>A GDPR hatása az új technológiákra</i>	229
KOVÁCS ATTILA <i>Az emberölés és az ahhoz köthető tényállások hatályos szabályozása</i>	263
MÁRTON GÁBOR <i>Gyermekpornográfia elmélete és a felderítés</i>	295
NAGY LÁSZLÓNÉ (OROSZ MÁRIA CSILLA) <i>ASP rendszer alkalmazása az önkormányzati igazgatásban</i>	333

NAGY PALLAY KLÁRA	
<i>Állat az államban. A jogérvényesülés dilemmái az ebtartási jogi normák tükrében</i>	365
PAPP PETRA	
<i>Emberiség vagy emberiesség? Az emberiesség elleni bűncselekmények nemzetközi és magyar jogi szabályozása</i>	403
PUNCZMAN ÁDÁM TAMÁS	
<i>Az „ürerőforrások” kisajátításának szabályozása, avagy kis lépés az államoknak, de hatalmas ugrás a nemzetközi világűrjognak</i>	433
RÁCZ MÁRK	
<i>A marxizmus-leninizmus oktatásának jogi háttere és szabályozása 1950-1989 között</i>	471
SCHLACHTA BOGLÁRKA	
<i>Az első nő a magyar országgyűlésben. (Slachta Margit életútjának feltáratlan oldala a hatalom titkos gépezetében)</i>	503
SEBESTYÉN ANTONELLA	
<i>Bioetika és a büntetőjog kapcsolata, különös tekintettel az emberi test tiltott felhasználására</i>	537
SZÚCS ZSÓFIA	
<i>Jellegbitorlás</i>	567
TÓTH KRISTÓF	
<i>A különleges személyes adatok kezelése a munkaviszonyban, különös tekintettel a biometrikus adatokra</i>	595
VALKI ADRIENN	
<i>Az élet védelme az élet kezdete előtt, különös tekintettel a művi megtermékenyítés jogi kérdéseire</i>	629

ELŐSZÓ

A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának kiemelt célja a tehetséggondozás, éppen ezért nagy öröm számunkra az, hogy az idei Országos Tudományos Diákköri Konferencián induló hallgatóink szépen helyt álltak és sikereket értek el a versenyen. Minden hallgató kiemelt teljesítményt nyújtott, ezúton is szeretnénk nekik és konzulenseiknek gratulálni!

Jelen kötetben jól láthatók azok az eredmények, amelyek hosszas kutatómunka gyümölcseként születtek meg, s ezek a TDK-mozgalom eredményeként jöttek létre. A kari TDK-konferencián, majd az Országos Tudományos Diákköri Konferencián bemutatott pályamunkák publikálása nagy öröm a kari TDT számára. A hallgatók tanulmányaik ideje alatt nemcsak a tudásanyagot sajátíthatják el, hanem értékes képességeket is kifejleszthetnek magukban, melyhez az OTDK-ra történő célzott felkészítés jelentős szerepet játszik.

A TDK-tevékenység elsődleges eredménye a TDK-dolgozatok születése, melyek az OTDK-n is helyt álltak. A dolgozatok publikálását azért is tartjuk rendkívül fontosnak, mert fontos az, hogy a kiemelt eredményekről minél többen tudomást szerezzenek, hiszen ennek motivációs ereje is van. Bátorítjuk a TDK-n, valamint az OTDK-n résztvevő versenyzőket arra, hogy továbbra is folytassák kutatásaikat. Bízunk benne, hogy számos hallgató érdeklődését is felkelti a jelen kötet, a tudományos kutatásban való részvételre.

Dr. Prieger Adrienn PhD
a kari TDT elnöke

12. Levéltári források

MNL OL XIX-I-1-h 1400-65-5 517-524. oldal (251. doboz) A jogászképzés reformja
MNL OL XIX-I-1-h 1400-65-5/1951. (251. doboz)
MNL OL XIX-I-5-a
PIL 867 fond, 2/C-30., PIL 858-as fond
PIL 705-ös fond, 9-es őrzési egység

13. Internetes hivatkozások

<https://btk.unideb.hu/hu/node/169>
<https://www.btk.elte.hu/tortenet>
https://doktori.hu/index.php?menuid=192&lang=HU&sz_ID=20201
<https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/f-7547C/fazekas-erzsebet-gero-ernone-7554F/>
<http://www.nevpont.hu/view/1382> és https://www.ajk.elte.hu/file/TSZ_PTI_tortenet.pdf
<http://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz15/304.html>
http://www.tortenelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=4578&catid=74:k&Itemid=67&lang=hu
<https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/v-78466/varjas-sandor-78555/>
https://mult-kor.hu/20111220_mod_aladar
<http://www.nevpont.hu/view/9294>
http://www.koreatimes.co.kr/www/news/opinion/2010/07/166_16750.html
https://aszabadsag.hu/cikkek/2007/15/show.php?20_lekuldhet.htm
<https://www.dailynk.com/english/the-pyongyang-youth-and-kim-il-sun/>
<http://www.parlament.hu/kepviselo/elet/k308.htm>

SCHLACHTA BOGLÁRKA

AZ ELSŐ NŐ A MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉSSEN. (SLACHTA MARGIT ÉLETÚTJÁNAK FELTÁRATLAN OLDALA A HATALOM TITKOS GÉPEZETÉBEN)

Témavezető: Prof. Dr. Stipta István

1. Az OTDK dolgozat tárgya és a feldolgozás módszertana

Alig két hónappal a trianoni békediktátum aláírása előtt, a Nemzetgyűlés 33. ülésén, 1920. április 23-án hangzott el az első magyar női nemzetgyűlési, később országgyűlési képviselő, Schlachta Margit¹ beszéde a törvényhozás épületében. Közéleti munkássága azonban korábbra nyúlik vissza, hiszen 1908-tól a Szociális Missziótársulat tagja volt, és szerkesztője lett a társulat által kiadott Keresztény Nő című befolyásos folyóiratnak, amely később a Magyar Nő címen működött tovább. A társulattól kiválva 1923-ban megalapította a Szociális Testvérek Társaságát.

E tanulmány célja, hogy az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában fellelhető mozaikszerű anyagok segítségével bemutassa az első magyar női országgyűlési képviselő 1940-es évek második felére eső közéleti-politikai, továbbá a korabeli jogélethez kapcsolódó tevékenységét. A dolgozat forrásbázisát olyan iratok képezik, amelyek a nyilvánosság előtt eddig ismeretlenek voltak. A feldolgozás során indokoltnak tartottam, hogy a felszínre hozott dokumentumok új tényeire, tartalmi elemeire koncentráljak, de ezen túl hasznosnak véltem az archivált források szöveghű közlését is, mert ezek gondolatmenete, nyelvi logikája, köznapiba forduló szóhasználata jól jellemzi a korszak politikai, közéleti állapotát és morális-emberi viszonyait is. Dolgozatommal betekintést kívánok adni a magyar politikai élet egyéni utat járó képviselőjének állambiztonsági „nyomon követésére”, a korabeli hatalom titkos gépezetének felvillantására. A levéltári anyagok bemutatása mellett a Schlachta Margitra vonatkozó eddigi életrajzi irodalmat is ismertetem, így látható, hogy a teljes pályakép összeállításához milyen hiányosságok pótlására, illetve tisztázására van szükség. Az életmű számos ponton kapcsolódik a korabeli jogszolgáltatáshoz, ezért – a hatalom és a jog kapcsolata terén – a politikus tevékenysége ma is fontos üzeneteket közvetít a jogot tanulók és a normákat alkalmazók számára.

A levéltári források ismertetése előtt szeretném kiemelni, hogy az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában Schlachta Margit megfigyeléséről önálló személyi

¹ NEMZETGYŰLÉS 1920 185-189. o. Schlachta Margit vezetéknéve bizonyos forrásokban „Schlachta” írásformában is szerepel. A vezetéknév hivatalos írásmódja „Schlachta” amely lengyel nemesi származásra utal. MONA Ilona: *Slachta Margit*, Corvinus. Budapest, 1997. 213.

dossziét eddigi kutatásaim során nem találtam. Ennek számos oka lehet; elképzelhető, hogy megfigyeléséről nem készítettek külön adatbázist, de nem kizárt az sem, hogy az iratanyagot selejtezték, vagy az 1956-os iratégetés során megsemmisült. Mindazonáltal nem található olyan állambiztonsági feljegyzés, amely alátámasztaná e hipotéziseket.²

Azt azonban hangsúlyozni kell, hogy a Keresztény Női Táborról – a Slachta Margit által alapított és vezetett pártból – önálló vizsgálati dosszié készült, amely a tanulmány egyik alapforrását képezi. Ebben az iratsomóban a párt vezető személyiségeiről elsődleges történeti forrást képező információk találhatók. A dossziében ugyan számos jelentés nehezen, vagy egyáltalán nem olvasható, de jelentős számban találtam benne a párt vezetőjének habitusára, közjogi-politikai tevékenységére utaló fontos utalásokat. Munkám során ezeket is figyelembe vettem. A kutatás során eddig 51 dosszié 2,4 irattári folyóméter anyagát tártam fel, analizáltam és rendszereztem. A feldolgozás során az archivált források – történészek által alkalmazott – feldolgozási módszerét és a jogtudományi dogmatika tudományos szempontjait követtem.

2. Életrajzi alapvetés

2.1. A szociális mozgalmaktól a politikáig

Slachta Margit lengyel nemesi családból származott, 1884. szeptember 18-án született Kassán. Német-francia tanári szakon végzett a Kalocsai Miasszonyunk Nővérek tanárképzőjében 1906-ban. Mindössze két évig dolgozott a szakmájában, ugyanis nagy hatással volt rá a Rerum Novarum című, szociális tevékenységre felhívó pápai enciklika.³ Megismerkedett Farkas Edittel és Korányi Saroltával, a magyar katolikus női mozgalmak alapítóival, akik megerősítették Slachta elhivatottságát a benne már kialakult szociális-emberbaráti munka iránt. 1908. november 19-én belépett a Szociális Missziótársulatba, egy

2 Balogh Margit szerint 1958-ban a Belügyminisztérium hírhedt III/III-as osztálya kislejtette a róla addig gyűjtött iratokat. BALOGH Margit: Ínségakcióktól a politikai közéletig: Slachta Margit (1884-1974) szociális testvér pályaképe. In: Szilágyi Csaba (szerk.): Szociális kérdések és mozgalmak Magyarországon: 1919-1945. Barankovics István Alapítvány, Faludi Ferenc Akadémia. Gondolat. Budapest, 2008. 213.

3 SZENTPÉTERI József-BALOGH Margit: *Szürke eminenciások a magyar történelemben*. Kossuth Kiadó. Budapest, 2003. 174.; ESTÖK János- SZERENCSES Károly: *Híres nők a magyar történelemben*. Budapest, Kossuth, 2007 206.; BALOGH Margit: Slachta Margit a nemzetgyűlésben, avagy az első női képviselő (1920-1922.) Gergely Jenő (szerk.): *A hosszú tizenkilencedik és a rövid huszadik század. Tanulmányok Pölöskei Ferenc köszöntésére*. Budapest, 2000. 28.; BALOGH Margit: *Slachta Margit, a „keresztény feminista”* Balogh Margit – S. Nagy Katalin (szerk.): *Asszonyorsók a 20. században*. BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék; Szociális- és Családügyi Minisztérium Nőképviseleti Titkársága. Budapest, 2000. 229.; BALOGH Margit: Ínségakcióktól a politikai közéletig: Slachta Margit (1884-1974) szociális testvér pályaképe. Szilágyi Csaba (szerk.): *Szociális kérdések és mozgalmak Magyarországon: 1919-1945*. Barankovics István Alapítvány, Faludi Ferenc Akadémia. Gondolat. Budapest, 2008. 213-214.

évvel később már nagy visszhangot kiváltó beszédet tartott a Katolikus nagygyűlésen a munkásnők helyzetéről. Ezalatt családja az Amerikai Egyesült Államokba költözött, ám Slachta nem tartott velük, hiszen célja a társadalom peremére szorult magyar nők helyzetének javítása, és a nők egyenjogúságáért való küzdelem volt.⁴ Európai tanulmányútjain megismerkedett a különböző feminista mozgalmakkal, azonban egyik szélsőséges irányzattal sem tudott azonosulni.⁵ Politikai nézeteit tekintve kiráypárti konzervatív, a Szent Korona-tan híve volt. 1918-ban megalapította saját pártját, a Keresztény Női Tábor. Bízta nőtársait, hogy éljenek képviseleti jogukkal; ennek ellenére egyetlen párt sem indított női képviselőjelöltet.⁶ Ő maga azonban 1920-ban a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja fővárosi I. kerületének márciusi pótválasztásán képviselőjelöltként indult és 5471 szavazattal március 25-én bejutott a Nemzetgyűlésbe.⁷

2.2. Slachta Margit gazdasági-társadalmi-közkerölcsi nézetei az első nemzetgyűlési felszólalása tükrében

„Megvallom, nem volt még a magyar parlamentben képviselő, oly nehéz helyzetben, mint amiben én vagyok, mert még senki sem részesült abban a szerencsében, hogy egy nőképviseelő után közvetlenül beszélhessen.” E szavak Nagy János nemzetgyűlési képviselőtől származnak.⁸ Slachta Margit az indemnitási törvényjavaslathoz szólott hozzá, de a napirend szigorúan megszabott tárgyától eltérő kérdésekről is szólott: „Ilyen értelemben szólok tehát az indemnitási törvényjavaslat mellett és foglalkozni kívánok női programunknak csupán azon pontjaival, amelyek indirekt ugyan, de szoros összefüggésben vannak éppen ezekkel a kérdésekkel.”⁹ Hazánk első női képviselőjének első nemzetgyűlési felszólalása jelentős hazai és nemzetközi visszhangot váltott ki. A beszéd történeti kuriózumán túl ma is figyelemre méltó annak tartalma, különösen társadalomtörténeti tematikája és rendkívül modern közelítésmódja.

A képviselőnő a nők társadalomban betöltött szerepét – mely e felszólalásig érdemben nem szerepelt a hazai törvényhozás vitakérdési között –, két szempontból közelítette meg. Először a nő erejét a nemzeti életerő forrásával azonosította. Eszerint, ha az anya nem egészséges, mert olyan rosszak az életkörülményei, nem képes egészséges gyermeket világra hozni, illetve felnevelni. Álláspontja szerint a nők társadalomban elfoglalt szerepe tehát alapvető jelentőségű reform- és gazdasági kérdés is egyben.

„Mi erős férfiarokat keresünk, de erős férfiarokat csak akkor fogunk tudni az országnak biztosítani, hogyha erős és egészséges anyái lesznek az országnak.”¹⁰ – hangsú-

4 NYÁRY Krisztián: Igazi hősök 33 magyar. Corvina. Budapest, 2014. 226. o.; BALOGH i.m. 2008. 213. o.; BALOGH i.m. 2010, 30.

5 NYÁRY i.m. 226.

6 Uo. 227.

7 Uo.; BALOGH i.m. 2000/a 31.; MONA Ilona: *Slachta Margit*, Corvinus. Budapest, 1997. 78.

8 Nagy János nemzetgyűlési képviselő beszéde. NEMZETGYŰLÉS 1920. 197.

9 Uo. 185.

10 Uo. 185.

lyozta. Szerinte a nő ereje egyenlő a közvagyonnal, amely csak akkor kamatoztatható, ha egészséges és életerős gyermeket hoz a világra. Ezért kárpótolhatatlan az az erőbefektetés, amely a nő részéről „kívántatik meg a nemzet életfájának fenntartásához”¹¹. Felhívta a figyelmet a korai és magas halálozási arányra, amelyet a következő adatokkal támasztott alá: az elhunytak 49%-a tíz év alatti gyermek; a gyermek és csecsemőhalandóság a munkásosztályban a legmagasabb (30%), a középosztályban alacsonyabb (12%) és az anyagilag függetleneknél a legkevesebb (5%). Utalt arra is, hogy Magyarország lakosságának nyolcad részét kitevő főváros „lehulló erőit” a falvaknak kellene pótolniuk, mivel azonban ott még rosszabbak az életviszonyok, így e pótlásra azok képtelenek.

A beszéd a Horthy-korszak kezdeti időszakának számos szociális kérdését érintette. A gyors megoldásra váró feladatok közül elsőként középosztálybeli nők helyzetének javítását említette. Fontosnak tartotta az ipari munkásnők támogatását is. Az összegyűjtött adatokból azt a következtetést vonta le, hogy a megszületett gyermekek csupán 27,41% marad egészséges, míg 72,59% „kádba vész.” Slachta szerint ezért feltétlenül törekedni kell a munkásnők életkörülményeinek javítására, hiszen nem emelkedhet tovább az elhalálozási arány. Külön is utalt a négy éven aluli gyermekek halálozási arányára, a koraszülés gyakoriságára és az egyéb betegségekre is. E helyzet javítása érdekében javasolta a félnapos váltóüzem bevezetését az ipari munkásnők számára.

Slachta felhívta a figyelmet Korányi Saroltának a családok védelmére vonatkozó korábbi tervzetére, azonban azt ajánlotta, hogy míg e tervzetet elkészül, addig az anyaságot sokkal hatékonyabban támogassák. Ezért az iparfelügyelő-nők alkalmazása mellett, évente két heti fizetéses szünetet javasolt minden gyáripárban dolgozó nő számára.

A kor viszonyai között megoldandó probléma volt a dajkaság kérdése is. Mivel az említett okokból a középosztálybeli nők nem tudtak megfelelni anyai kötelezettségeiknek, ezért szükséges volt számukra, hogy dajkát fogadjanak. Amellett, hogy a nők e csoportjának segítségét kellett nyújtani, hogy minél hatékonyabban el tudják látni anyai feladataikat, Slachta a dajkaság törvényes eltörlését kívánta. Indokolt esetekre javasolta a tejtестvériség törvény útján való bevezetését, az az a dajka gyermekének befogadását az adott házba.

Beszédében kiemelte az állami gyermekmenhelyek zsúfoltságát, illetve a csecsemőhalandóság tragikus szintre emelkedését is. Keresztény nőként úgy vélte, hogy nő társaival követelniük kell azt, hogy azok, akik magasabb anyagi pozícióban vannak, ne vásárolhassák fel az anyatejet, mivel ezzel halálba juttathatják mások gyermekeit.

Nagy hangsúlyt fektetett közerkölcsi kérdésekre is. A háború után ugyanis többszörösére emelkedett a nemi betegségben szenvedő fiatal férfiak száma. E tényt erkölcsi roppanásnak tekintette, melyen segíteni önmagukban a nők nem lennének képesek. Úgy vélte, hogy „erkölcsi reneszánsz” csak akkor valósulhat meg, ha e kérdésben férfimoizgalom alakul ki, melyhez már a nők is segítséget tudnak nyújtani. Így érvelt: „Most amikor keresztény kurzusról beszélünk, ezeket a jelenségeket nem szimptomatikusan kell [...] megszüntetni kívülről jövő rendeletek útján, hanem teljesen tisztában vagyunk azzal, hogy itt egy nagy erkölcsi összeroppanás külső kifejezésével állunk szemben, és hogy ezt

¹¹ Uo. 185.

azért gyökeresen javítani csakis a belső erkölcsnek konszolidálásával lehet.”¹²

Programbeszédének utolsó javaslati pontja az iskolareform kérdése volt. Külföldön már megvalósult, olyan oktatási rendszer kidolgozását javasolta, amelynek megvalósításához három szintű reformra lenne szükség.

Eszerint az első szint a nemzeti életerő, a második a gazdasági konszolidáció, a harmadik pedig az elméleti tudás és a klasszikus műveltség. Ezeket a reformokat szerinte nem elméleti tudósokra, hanem gyakorlati szakemberekre (tanügyi szakérőkre, nemzetgazdászokra, orvosokra) kellene bízni. E reformok érdekében négy (háztartási, ipari, kereskedelmi, gazdasági) iskolatípus létesítését hozta javaslatba.

„Hiába vannak meg a legnagyobb reformtervek, ha nincs ember, aki azokat befogadja, aki azokat megvalósítsa.”¹³ – hangsúlyozta. Kíváncsún tartotta, hogy az iskolák a reformgondolatok befogadására neveljék a gyermekeket, illetve közvetve a szüleiket is. Úgy érvelt, hogy a nemzet egészében fel kell keltetni a cselekvő energiát és állami eszközökkel is támogatni kell a célzott programokat.

E reform kapcsán Ausztria példáját említette, ahol már működtek különböző nőszövetségek, illetve nagy gondot fordítottak a mezőgazdaságban elhelyezkedő nők támogatására, mivel tisztában voltak a nőügy nemzetgazdasági jelentőségével. E szemléletet és cselekvő aktivitást Slachta „irigykedve” vázolta fel.

Politikai programjában hangsúlyozta a keresztény Magyarország újjáteremtésének, illetve az állam talpra állításának szükségességét. „A keresztény nőknek a tábora, amely egységesen és fegyverkezten áll a keresztény Nemzetgyűlés mögött, nem szerepelni és tündökölni kíván, hanem áldozatokat akar hozni a haza oltárán.”¹⁴

A felszólalása végén Slachta Margit ismételt kiemelte, hogy az elmondottak értelmében kíván hozzájárulni az indemnitási törvényjavaslathoz, illetve határozati javaslatot terjeszt a Nemzetgyűlés elé. E javaslatában első helyen a félnapos váltórendszer, másodikként a női iparfelügyelet bevezetése szerepelt, a program harmadik kiemelt eleme az anyaság védelme volt.

Indítványozta a dajkaság eltörlését és a tejtестvériség kötelezővé tételét. Az erkölcsrendészeti törvényeket keresztény erkölcsstani revízió alá kívánta vonni. Az ismertetett iskolareform megvalósítására érdekében az általa javasolt szempontok figyelembevételét kívánta a törvényhozástól. A képviselőnő a beszédét ováció közepette zárta, felszólalását a nemzetgyűlés általános elismerése övezte.

Nem csupán a Nemzetgyűlés keretei között volt komoly visszhangja Schlachta Margit beszédének, ugyanis számos cikk jelent meg a képviselőnő felszólalásáról. Jellemzőnek tekinthetjük a Budapesti Hírlap „Az első női beszéd a Nemzetgyűlésen” című terjedelmes írását.¹⁵ Eszerint az „[E]gész nemzetgyűlés a legnagyobb érdeklődéssel várta ezt a felszólalást s a karzat megtelt hölgyközönséggel, Schlachta Margit első parlamenti

¹² Uo. 187.

¹³ Uo. 187.

¹⁴ Uo. 188.

¹⁵ Budapesti Hírlap, 99. sz. 2. 1920. április 24.

debütjének meghallgatására. És a beszéd után megállapíthatjuk, hogy ennek a nőképviselőnek megválasztása értéket jelent a magyar törvényhozásban. Műveltség, tudás, emelkedett gondolkodás, komoly céltudatosság csendül Schlachta Margit szavaiból.” A 8 Órai Ujság „Az első női beszéd a Házban” feliratú szerkesztőségi cikkében¹⁶ szintén lelkesen üdvözölte a történelmi jelentőségű felszólalást. A nőkérdés jelentőségét a Pesti Hírlap is hangsúlyozta.

Mind a megjelent sajtótudósításokból, mind a nemzetgyűlési reakciókból levonható az a következtetés, szükség volt e javaslatok törvényhozás elé vitelére. Azáltal, hogy az égetően szükséges programok egy női képviselőtől származtak, a helyzet egyedisége, kuriozitása miatt nagyobb figyelmet kaptak.

Slachta Margit első törvényhozásbeli felszólalásának bemutatását a következő – a felfogását kiválóan jellemző – idézettel zárom: „Az a szellem, amely minket vezet, ha modern keretek között nyilvánul is meg, azonos azzal a szellemmel, amely a hős magyar asszonyokat inspirálta, a Perényinéket, akik tudtak halottakat temetni, a Zrínyi Ilonákat, Rozgonyi Cicelléket, akik nem féltek az ágyútűztől s akik igaz nők maradtak.”¹⁷

2.3. A politikai program korai szakasza a Nemzetgyűlésben

Slachta rendkívül aktív képviselő volt, két éves mandátuma alatt összesen huszonnyolc beszédet tartott, ezek során hatvanhét nagyobb témakört fejtett ki.¹⁸ Felszólalásainak központi témája továbbra is a nők kérdése és a nők helyzetének javítása, a szegénység és nyomor okainak a feltárása, megszüntetése volt. Következő kiemelendő nemzetgyűlési tevékenysége a botbüntetés megszavazásához kapcsolódik. A közhiedelemmel szemben meg kell említeni, hogy a képviselőnő nem „a vagyon, az erkölcsiség és a személyiség hatályosabb büntetőjogi védelméről” szóló 1920. évi XXVI. törvénycikket, hanem az árdrágító visszaélésekről szóló 1920. évi XV. törvénycikket szavazta meg.¹⁹ Mégis az Ő nevéhez kötik a „bottörvényt” mert a nőkre is kiterjeszteni kívánta a botbüntetést.²⁰ A nemzetgyűlési jegyzőkönyv tanúsága szerint ekképpen érvelt:

„Nagyon jól tudjuk, hogy a legveszélyesebb árdrágítók nem az aggregények szoktak lenni és ha megvan ez az egérút, akkor egyszerre arra a meglepő eredményre fogunk jutni, hogy az összes láncolásokat és árdrágításokat nem a férfi, hanem a nő csinálja. [...] Épen azért, bár hálásan veszem tudomásul az én táborom nevében, hogy a törvényjavaslat a nőkkel szemben olyan előzékeny, mégis, a közérdek és igazság szempontjából szükségesnek

¹⁶ 8 Órai Ujság, 2. 1920. április 24.

¹⁷ NEMZETGYŰLÉS 1920 188.

¹⁸ BALOGH i.m. 2000/a. 32.; BALOGH i.m. 2010. 41.

¹⁹ SZENTPÉTERI – BALOGH i.m. 174.; BALOGH i.m. 2000/a. 34.; BALOGH i.m. 2010. 42.; MONA i.m. 86-88.

²⁰ A politikai rendőrség jelentései közt egy pejoratív könyv-cím ötlet merült fel a bukott politikusokról. Slachta nevéhez a következőt rögzítették: „A botbüntetés megszavazója, a vallásos nő szövetsége a szabadkőművesekkel.” ÁBTL. M-18667/4. Tárgy: Meszlényi Károly. 404.

találom, ha nem is ilyen, de annak teljesen megfelelő alakban a nőkre való kiterjesztését is, hogy az árdrágító gazember – mert akár férfi, akár nő, aki drágít, az gazember – a saját testén jól megérezze a büntetést.”²¹ Így folytatta: „Szóval összefoglalván rövid felszólalásomat – szükségesnek tartanám, hogy ez a törvényjavaslat, amikor megvalósul, tényleg mint egy átmeneti eszköz, gyorsan, hathatósan és mindenkire kiterjedően alkalmazható legyen. Mert különben, ha nem tudjuk megnyugtatni azt a már teljesen türelmetlenné vált közvéleményt (Ugy van! Ugy van! bal felől) és hogy ha nem tudjuk lecsillapítani azokat a milliókat, akikben már kitörni készül a keserűség, akkor félnünk kell, hogy újabb nagy rázkódtatásoktól aligha tudjuk az országot megmenteni.”²²

Adataink szerint Farkas Edit a Szociális Missziótársulat vezetője ellenezte, hogy Slachta Margit újra induljon a választásokon. Slachta, ezért 1923. május 5-én kilépett a társulattól, és megalapította a Szociális Testvérek Társaságát.²³ Ehhez az életrajzi mozzanathoz kapcsolódik egy levéltári forrás is. „Varga Kata” fedőnevű ügynök 1960. november 9-én az állambiztonság számára a következő feljegyzést készítette: „A Szociális Misszió Társulatot 1908-ban Farkas Edith alapította Prohászka Ottokár segítségével. [...] Mivel a rend alapszabálya kimondja, hogy a rend tagjai nem politizálhatnak, ezért az első világháború után Slachta Margit, Rónai Petra, Rónai Paula és még öt másik nővér kivált a Kékektől [...] és 1922-ben megalapították az ellen rendet Szociális Testvérek Társaságát [...] Alapító főnöknő Slachta Margit, titkárnő Rónai Paula, központi anyaház Thököly út 69. sz. A szürkék politizálnak főnöknőjük és Veres Mariann testvér képviselő is volt. A kékek tagjait «nővéreknek» a szürkék tagjait «testvéreknek» szólítják.”²⁴ A szöveg szerint az alapszabály tiltotta, hogy a rendtagok politizáljanak, azonban tény, hogy Slachta kezdetben mégis aktív közéleti tevékenységet folytatott.

3. Az emigrációt megelőző periódus

3.1. Slachta Margit „karakterisztikája” az ügynöki jelentések tükrében

Az alfejezet az állambiztonsági terminológia szerinti „karakterisztika” kifejezésre utal. E kifejezés fogalmi elemei közé a megfigyelt személy társadalmi kapcsolatai, múltbeli szerepe, valamint az aktuális politikai rendszerhez fűződő kapcsolata tartozik. A levéltári források alapján azt tudhatjuk meg, hogy Slachta Margit személyét hogyan látta a politikai rendőrség. E dokumentumokra kellő forráskritikával szükséges tekinteni, hiszen általuk a pártállami állambiztonság optikáján keresztül nyerünk bepillantást Slachta történetébe. A levéltári iratanyagokban található adatok, tények, leírások „szavahihetőségét”, objektí-

²¹ A Nemzetgyűlés 63. ülése 1920. évi június hó 18-án. NEMZETGYŰLÉS NAPLÓ. 1920. III. köt. 462.

²² Uo. 463.

²³ SZENTPÉTERI – BALOGH i.m. 174.; ESTÓK – SZERENCSES i.m. 207.; BALOGH i.m. 2000/a. 38.; BALOGH i.m. 2010. 43-45.

²⁴ ÁBTL. M-20223. Tárgy: „Varga Kata”. 301.

vitását fenntartásokkal kezeltem, illetve ezeket körülbírázva, az állambiztonsági szervek működési mechanizmusának kontextusában igyekeztem értelmezni. Az alábbiakban e forráskörből több szó szerinti idézet is következik, amelyekhez nem minden esetben fűzök kommentárt, így azokat korszakábrázoló forrásközlésnek tekintem.

Az első archivált anyag Slachta Margit önálló kartonja, amely létében is igazolja, hogy az állambiztonsági szolgálatok a politikusnőt nyilvántartásba vették, vizsgálati célszemélynek tekintették. A jellemzés jól tükrözi a kor politikai-közjogi értékítéletét, a szöveghű közlés egyben megfogalmazójának szellemi horizontját, kétes műveltségi szintjét is mutatja. Eszerint Slachta a: „Felszabadulás után a Keresztény Női Tábor elnevezésű, jobboldali párt megalakítója, vezetője és országgyűlési képviselője volt. Aktiv ellenséges tevékenységet folytatott a rendszer és a baloldali pártok ellen.”²⁵ A kartonon a politikusnő töredékes személyes adatai is szerepelnek: „[S]zületési helye: Kassa, születési év, hó, nap: 1884. anyja neve: Sárossy Borbála, foglalkozása 1945 előtt: szerzetesnő, lakhely: Budapest XII. ker.”²⁶ A személyes adatok megfelelnek a valóságnak, azonban kiemelendő – ahogyan fentebb bemutatam –, hogy Slachta 1945 előtt is aktívan politizált, az egyik legismertebb nemzetgyűlési képviselő volt.

Az áttekintést a következő két dosszié iratainak, a „Magyarországon tevékenykedő „I. S. ügynökök” anyagának”,²⁷ valamint a „Szovjetuniótól átvett kompromittáló anyag 31-32. számú névjegyzékének”²⁸ ismertetésével folytatom. Az előbbi iratcsoport a Magyarországon tevékenykedő Intelligence Service ügynökeinek feljegyzéseit tartalmazza.²⁹ Ezt 1950. június 7-én nyitották, míg az utóbbi dosszié összeállításának időpontja ismeretlen. Annyi bizonyos, hogy az iratokat a magyar állambiztonsági szolgálatok 1956-ban a szovjet állambiztonsági szervektől kapták. A politikusnőt „I. S. ügynökök” az alábbi rövid jellemzéssel – és még kutatói ellenőrzést igénylő kapcsolati tényt állítva – említi. „Slachta Margit: nemzetgyűlési képviselő. A Szociális Nővérek főnöknője. Állandó kapcsolatban van Dietrich-hel, annak titkáráján – Spányin keresztül. Közvetít Mindszenty és az amerikaiak között, továbbá amerikai katolikus magyarság és az itteni egyház között. Orosz-ellenes beállítottságú.”³⁰ A jelentésen egy ceruzával írott, dehonesztáló kommentár is olvasható: „kiszökött”.

Az orosz feljegyzés – a Szovjetuniótól átvett iratanyag névjegyzékében – felszínesebb, távolságtartóbb, lényegi eleme, hogy a politikusnő nyugatbarát beállítottságú. A feljegyzés szövege a következő: „302. /Slachta Margit/ egyéb adat ismeretlen/ 1920-ban a magyar parlamentben országgyűlési képviselő volt. A „Misszionáriusok szociális szervezetének” volt a vezetője. Angolbarát.”³¹ Fontos említenünk, hogy Slachta Margit valóban tagja

25 ÁBTL. II/1. 4. doboz /955. Tárgy: Operatív kartonok.

26 Uo.

27 ÁBTL. O-9244. Tárgy: Magyarországon tevékenykedő I. S. ügynökök.

28 ÁBTL. A-662/18. Tárgy: Szovjetuniótól átvett kompr. anyag; 31-32. sz. névjegyzék.

29 ÁBTL. O-9244. Tárgy: Magyarországon tevékenykedő I. S. ügynökök (Kivonat).

30 ÁBTL. O-9244. Tárgy: Magyarországon tevékenykedő I. S. ügynökök. 35.

31 ÁBTL. A-662/18. Tárgy: Szovjetuniótól átvett kompr. anyag; 31-32. sz. névjegyzék. 145. Az orosz szöveg: Uo. 61. „ШЛАХТА Маргит (других установочных данных нет).

volt a Szociális Missziótársulatnak, de nem volt annak vezetője. A Társulattól kilépve alapította meg a Szociális Testvérek Társaságát, ennek volt alapító-főnöknője és vezetője.³²

A fenti két rövid jellemzésből is jól látható, hogy a politikusnő kapcsolatrendszerét a korabeli állambiztonsági hatóságok jól ismerték. Míg az előbbi megemlíttette, hogy „oroszellenes beállítottságú”, az utóbbi feljegyzés vélhetően egy szovjet ügynöktől, de bizonyosan szovjet állambiztonsági szervektől származik. Kiemelendő az anyagokból a politikusnő regisztrált amerikai-angol kapcsolatrendszere, illetve Mindszentyvel való közeli ismeretsége.

Itt utalok arra, hogy a kor kiemelkedő koncepciók eljárásában, a „Mindszenty ügy”³³ -ben az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára kilenc kutatható dossziéjában szerepel Slachta Margit neve. Tudomásom szerint ezeket az anyagokat Slachta Margittal összefüggésben még nem vizsgálták. Erre – terjedelmi okból – e dolgozatban nem térhetek ki.³⁴

A „Bihari” jelű iratanyagban Kovrig Béla,³⁵ a neves egyetemi tanár, Barankovics-párti politikus kézzel írott „karakterisztikája” érinti többek között Slachta Margit személyét is. Az ügynök 1946. szeptemberétől 1948. novemberéig dolgozott a politikai rendőrségnek, majd legálisan elhagyta az országot.³⁶ Számos korabeli közszereplőről jelentett, melyek részben kompromittáló jellemzéseket, részben konkrét információkat tartalmaztak.³⁷ Slachta Margitról a következőket írta: „Szerzetesalapító. Amikor 1919-20 körül megalapította a Keresztény Női Tábor, tömeggyűléseket tartott a Budai Vigadóban és fellépett képviselőnek élesen összekülönbözött akkori főnökasszonyával, Farkas Edithel. [...] A két erős egyéniségű nő, nem tudott megférni egy kötelékben. Az erős kereszténységgel rendelkező Slachta új rendet alapított. [...] Slachta rövidesen kikopott a politikából, szerzetesrendének kiépítésén dolgozott. Egészen Kaliforniáig egymásután alapított szerzetes házakat és ezeknek ismerete növelte a hazai szervezet erejét. Slachta ma is a rend főnökasszonya. [...] Feltűnő volt harcos emberbaráti tevékenysége a hazai náciuralom idején, amikor rendjének tevékenysége szinte koncentrált a nyilas elle-

Депутат венгерского парламента в 1920 году. Руководила „Социальном Обществом Миссионеров”. Сторонница английской ориентации.”

32 MONA i.m. 213.

33 A Mindszenty-ügy említett forráshelyei: ÁBTL V-700; ÁBTL V-700/1; ÁBTL V-700/16; ÁBTL V-700/17a; ÁBTL V-700/2; ÁBTL V-700/3; ÁBTL V-700/49; ÁBTL V-700/56/A; ÁBTL V-700/9. Vö: BALOGH Margit: *Mindszenty József* I-II. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. Budapest, 2015.

34 Erről a kutatásom folyamatban van.

35 Kovrig Béla ügynöki tevékenységének felszínre hozása: PETRÁS Éva: *Menekülés az emigrációba. Kovrig Béla kereszténydemokrata szociálpolitikus és az állambiztonság*. Gyarmati György – Palasik Mária (szerk.): *A Nagy Testvér szatmárja. Tanulmányok a magyar titkosszolgálatok 1945 utáni történetéből*. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. L'Harmattan. Budapest, 2012. 252-259.

36 ÁBTL. K-384/1. Tárgy: „Bihari”. 262.

37 Uo. 264.

nes küzdelembe [...] Különben szerzetes rendjének több vezető tagja közismerten zsidó származású. A felszabadulás után Slachta ismét politikai aktivitást fejtett ki. [...] Egy új katolikus pártba való kapcsolódással is foglalkozott és [...] szembefordult a Barankovics Kerkai iránnyal és Pálffy Józseffel működött együtt. [...] Kilépett a Demokrata Pártból, ma pártonkívüli. Szemmel láthatólag megöregedett, szellemi ereje megfogyatkozott, lelki életre koncentrált. [...] Nem tudja, hogy valóban individualista ebből következik primitív társadalomlátása, politikai szemléletének korlátoltsága. [...] Fő jellemzője: erős együttérzés az embertárral, heves (lengyeles) szenvedélyesség, nagy emberi, lelki és fizikai bátorság és éber segítőkészség. [...] Lelki meglátásai, kiváltképpen a Szent Lélek Kultusza terén azt mutatják, hogy nagysága a lelki életben van – abba politikailag nem számít, tisztelői vannak, de politikai követőkre ma már maga sem számít.”³⁸

Míg a fent idézett karakter-ábrázolás tárgya Slachta Margit személye volt, addig az alábbi, más személyek megfigyelése során keletkezett anyagokban, mintegy mellékesen említik a politikusnő nevét.

A Magyar Közösség dosszióját 1947-ben nyitották. A politikusnő neve egy 1946 decemberében felvett jegyzőkönyvben – vagy annak másolatában – tűnik fel. Eszerint egy kisgazdapárti „Dévai”: „[G]yakran jár fel Pestre [...]. Ilyenkor Schlachta Margitnál szokott megszállni. A katonai csoport foglalkozásai alkalmával szidja a rendszert, változást várnak és feladatuknak tekintik a b-listás és nyugatos vagy leszerelt katonatiszteknek a számvételét és felkutatását.”³⁹

Wein Levente megfigyelési dosszióját 1947-ben nyitották, melynek célja az itthoni legitimista körök felderítése is tartozott. A szöveg szerint Wein Levente: „[J]ó nexusban áll Korodi Katona és Hetényi-féle társasággal, Schlachtához, Pattantyus Ábrahám Dezső-höz, valamint gyárosok, kereskedők és arisztokrata családok között otthon mozog.”⁴⁰ A dosszié egy másik 1947-ből származó ügynöki jelentésében Wein a korabeli választási eredményeket értékelte: „Schlachta vereségére fel voltam készülve, de őt támogattam, mert lekötöttem magam. A közel jövőben feltétlenül kialakul egy jobboldali blokk. Abban maradtunk, hogy a napokban ismét felkeresem.”⁴¹ A következő sorok pedig utalnak a katolikus tábor – az iratokban eddig kevésbé hangsúlyozott – megosztottságára: „Schlachta Margitnál nincsenek megelégedve a választási eredménnyel. Barankovits előretöréséért a szerzeteseket, különösen a jezsuitákat okolják [...] A Női Tábor most a törvényhatósági választásokra készül. Nem fuzionálnak senkivel.”⁴²

Az ún. FM ügy operatív anyagában Slachta Margit neve az akkori értelmiségi közélet színes és reprezentatív szereplői között bukkan fel. Az informátor 1948. július 1-én jelentette, hogy Sibelka-Perleberg Artúr, „Tempefői” álnevet használó satíráíró legszorosabb baráti köréhez tartoznak a forrás szerint a következő személyek: „dr. Radó Géza a Világ

38 ÁBTL. K-384/2. Tárgy: „Bihari”. 106-107.

39 ÁBTL. V-2000/27/a. Tárgy: Magyar Közösség. 72.

40 ÁBTL. K-551. Tárgy: Wein Levente. 6.

41 Uo. 29.

42 Uo. 30.

közgazdasági rovatvezetője, annak felesége Walter Rózsi operaénekesnő, Király Dezső a Szabadság szerkesztője, Komáromi Pál az Operaház tagja. Ez a társaság hetenként összejön felváltva, hol Radóék, hol Király Dezső, hol pedig Tempefőiék lakásán. Ezek a társas összejöveteleken informátorom értesülései szerint nem rendszeresen, de egy néhányszor már részt vett Slachta Margit is.”⁴³

A következőkben egy 1948 februárjában kelt, Hamvas Endre dossziójában található állambiztonsági jelentésből Slachta Margit levelezése ismerhető meg. Az eredeti levél nem található a dosszióban, annak csupán a politikai rendőrség által legélt változata áll rendelkezésünkre. Hamvas Endre csanádi püspökre 1950-ben nyitottak személyi dossziót.⁴⁴ A levélben Slachta a püspököt a Szociális Testvérek Társasága nevében misére kérte fel. E levelezés ekképp szól: „Legyen szabad arra kérnem, hogy Pestre méltóztatik most legközelebb jönni, még a tárgyalások előtt kaphassak fogadtatást, vagy amennyiben nem volna alkalmatlan, kegyeskedjék nekünk azt a nagy örömet megszerezni, hogy Püspök Atyánk nálunk misézék és egyúttal megengedi, hogy az a megbeszélés, amelyet kérni bátorodom, reggeli után nálunk legyen és részt vehessen azon egy nagyon kiváló férfi-munkatársam, tudásilag, képességileg és jellemileg egy száz százalékos ember. Ha pedig nem közvetlen most volna a küszöbön álló tárgyalás, akkor a későbbi dátumra vonatkozólag legyen szabad ezt a kérésemet fenntartani.”⁴⁵ Az eredeti levélről készült legélt papír hátoldalán, a következő kommentárok olvashatóak: „Próbáljuk megtudni ki az a személy”, fekete tollal egy másik személytől származó feljegyzés: „Feltétlenül!”, ceruzával valószínűleg egy harmadik személytől származó válasz: „Thewrewgh Pallagh Attila ez a személy”.⁴⁶ Az iratok szerint a csanádi megyéspüspök egyébként Slachta felkérését elfogadta.⁴⁷

Az előbbi levelezésben „keresett személy” neve, már az 1946-ban készült „Legitimista pártok” elnevezésű dosszié jelentésében is felbukkant. A szigorúan bizalmas jelentés a magyarországi legitimisták szervezkedéséről az alábbiak szerint tájékoztat: „A pártokon kívül álló legitimista érzelmű egyének különféle, főként vallásos egyesületek keretein belül szoktak összejönni. Ilyen egyesület a Szociális Testvérek Társasága. A társaság előadásokat szokott rendezni, melyeknek előadói között Lajos Iván, Thewrewk Pallaghy Attila és Schlachta Margit szerepel. A Szociális Testvérek Társasága többek között céljaul tűzte ki azt is, hogy ha elkészül Lajos Ivánnak 'Magyarország felelőssége a második világháborúban' c. könyve azt terjesztetni fogja. Ugyancsak előadások rendezésével tartja együtt legitimista híveit a Szent Lélek Szövetség. A szövetség munkájában vezető szerepet vitt Oloffson Placid páter. Az előadók között itt is szerepel az előbbi Thewrewk Pallaghy Attila. [...] A Pallavicini-féle legitimista csoport és a Demokrata Néppárt Pálffy-frakció működése illegális jellegű. Kifejezetten legitimista összejöveteleiket titokban tartják meg,

43 ÁBTL. V-86000/3 operatív anyaga. Tárgy: FM-ügy operatív anyaga. 411.

44 ÁBTL. O-12817/1. Tárgy: Dr. Hamvas Endre (Kivonat).

45 ÁBTL. O-12817/1. Tárgy: Dr. Hamvas Endre 130.

46 Uo. 131.

47 Uo. 148.

a tömegek felé való színvallásuk csak annyi, hogy egyes tagok /Lajos Iván, Thewrewk Pallaghy Attila stb./ a vallásos társaságokban /Szentlélek Szövetsége, Szociális Testvérek Társasága/ tartott előadásaikban és felszólalásaikban burkoltan esetleg fél-nyíltsággal köztársaságellenes legitimista kijelentéseket tesznek. Mulatozásaik, ahol Habsburg Ottóra isznak, zártkörűek.⁴⁸

3.2. Háborús bűncselekmények

Slachta Margitról köztudott, hogy a második világháború alatt – élete kockáztatásával – aktív mentőakciókat folytatott. Ismert, hogy XII. Pius pápánál is közbenjárt a deportálások ellenében.⁴⁹ Az életrajzokban eddig közzétett e tárgyú adatokat az alábbi levéltári forrásokkal egészítettem ki.⁵⁰

A fejezet első tárgyalandó forrása a kisegítő karhatalmi alakulat századnaplója, amely azt rögzítette, hogy Zsaba Kálmán – az egység parancsnoka – 1944. március 19. után tényleges nyilas és németellenes akciókról tárgyalt. Ezen túl közölte: „[T]öbb ízben nyújtottam segítséget a Thököly út és Stefánia út sarkán működő Slachta nővéreknek, illetve a náluk rejtőzködőknek. Minden esetben, amikor segítségre volt szükségük, egy Gonda nevű zsidó úrral tárgyaltam és beszéltem meg a segítség módjait.”⁵¹

A következő irattári forrás ugyan 1966-ban kelt, de e fejezet tematikai rendjébe illik, ezért itt tárgyalom. 1966. június 8-án a Gyorskocsi utca 31. szám alatt Bozsán Endréné tanút hallgatták ki a Kröszl Vilmos és társai ellen indult büntetőeljárásban. A tanúkihallgatási jegyzőkönyvből kiderül, hogy a tanú milyen körülmények között ismerkedett meg a nyilas pártszolgálatosokkal. Vallomása a következő: „Elmondani kívánom, hogy 1944. november második felében mint a KISOK pályáról megszökött a sárga csillag

48 ÁBTL. O-11701. Tárgy: Legitimista pártok. 42; 45-46.

49 SZENTPÉTERI – BALOGH i.m. 175.; BALOGH i.m. 2000/b. 234.; BALOGH i.m. 2008. 226.; BALOGH i.m. 2010. 47-49.; SCHMIDT Mária: *Közöny, szeretetlenség, gyűlölet? Katolikusok a zsidósággal.* História. 10. évf. 2-3. sz. 1988. 66.; MONA Ilona: *Slachta Margit a szlovákiai zsidókért 1942-1943.* Beke Margit - Bárdos István (szerk.): *Magyarok Kelet és Nyugat metszéspontján. Nemzetközi Történeti Konferencia előadásai.* Esztergom, 1994. április 13-15. Esztergom-Budapesti Érsekség; Komárom-Esztergom Megye Önkormányzata, Kultúr István Társadalomtudományi és Kiadói Alapítvány. Esztergom, 1994. 396-397.; MAJSAI Tamás: *Egy epizód az észak-erdélyi zsidóság második világháború alatti történetéből: Slachta Margit fellépése a Csíkszeredáról kiutasított zsidók érdekében.* Medvetánc, 1988/4-1989/1. sz.7.; SZÉCSI József: „Megtagadok minden közösséget a földi bálvány-istenekkel és a sátán hitvallásával: a gyűlölettel!” *Slachta Margit a szlovák zsidókért.* Egyházforum. 2010. 4-5. sz.51-52.

50 Endre László és társai ellen indított büntetőeljárás szövegét (ÁBTL. V-79802/4-a. 194.) lásd: SCHLACHTA Boglárka Lilla: *Slachta Margit közpolitikai munkássága az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában feltárt iratok tükrében.* Acta Iuvenum Caroliensia X. tudományos eredmények - hallgatói TDK dolgozatok, 2017-2018. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Budapest, 2018.248-249.; MAJSAI i.m. 7-8.

51 ÁBTL. A-747. Tárgy: A Bp-i M. kir. XIV/2 ellenállási kisegítő karhatalmi alakulat. 15.

viselésére kötelezett üldözött bujkálni kényszerültem. Időközben első férjem, Beck Endre pedig a munkaszolgálatból szökött meg és vele együtt bujkáltunk. Apám volt főnöke, Renkei Gyula, a Corvin Áruház igazgatója volt és nála próbáltunk menedéket találni. Ő november közepe táján, vagy vége felé kb. egy hetet tartózkodtam az áruház ovóhelyén, minden papír nélkül. Ekkor még a férjem nem volt velem. Az egy hét után Renkei igazgató közölte velem, hogy tovább már nem maradhatok, mert razziákra kell számítani és ha megtalálnak, bizonyára elvisznek. Azt javasolta, hogy menjek el a XIV. ker. Thököly út és Stefánia út sarkán lévő Slachta Margit féle rendházba, ott rá való hivatkozással menedéket találok. November utolsó hetében felkerestem a rendházat és ott Slachta távollétében Márta nevű nővel – Slachta helyettesével – tárgyaltam, aki először megtagadta a befogadásomat, majd hosszas könyörgés után megengedte, hogy ott maradhatok, de kijelentette, hogy ellátásomról nem gondoskodik, mert nagy a létszám. A rendházhoz tartozó Stefánia út 53. sz. alatt villában helyeztet el, a földszintjén állíthattam fel magamnak vitt nyugágyat. Az 53. sz. villa földszintjén mintegy 40 személy volt elhelyezve. Közöttük, de elsősorban nyilvánosság felé azt híreszteltük, hogy a szerzetesnők által kezelt villában mind kibombázott személyek vannak, lényegében valamennyien üldözöttek voltunk. December közepe táján férjem is utánam jött, mert Renkeitől tudomást szerzett a tartózkodási helyemről. Ekkor már visszajött Slachta Margit, befogadta férjemet, de aláíratott velünk egy kötelezvényt, hogy ha majd normális körülmények lesznek, visszafizetjük a rendháznak azokat a költségeket, amelyek velünk kapcsolatban felmerültek.”⁵²

A vallomás további részéből kiderül, hogy 1944. decemberében nyilas razziára került sor, a tanú három társával együtt a tetőn bujt el, tudomása szerint csak igazoltatás volt, azonban 17.000 pengőt elvittek a nyilasok. A tanúvallomásból az is megtudható, hogy a nyilasok karácsonykor a Stefánia úton és a Thököly úton kivégzett személyek holttesteit fektették az úrtestre. Volt, akiket ruha nélkül, nyakukba akasztva egy táblával a következő felirattal: „Így jár minden zsidó és katonaszökevény”⁵³. Január elején pedig körülbelül harminc személyt hurcoltak el a védett házból. A tanú vallomása a következőket fűzte: „Elmondani kívánom még, hogy a Slachta féle rendházban voltak még elrejtőzve Heltai Jenő ismert író feleségével és lányával, Ezek közül él még Heltai felesége és leánya, Gábor Györgyné sz. Gács Mariann, Bpest, VI. Munkácsy M. u. 21. sz. alatti lakás. Zinner ortopéd orvosprofesszor feleségével és lányával, nincs tudomásom arról, hogy közülük él-e valaki. Gelléri Andor Endre író /felesége és leánya él / Jusztusz György zenészszerző, volt felesége jelenleg Kertész Lászlóné sz. Ács Katalin. A rendházban volt még Márkus Gyuláné Piri keresztnevű kisfiával. A felsorolt személyek vallomást tudhatnak tenni az ügyben szereplő nyilasok atrocitásával kapcsolatban. Megjegyezni kívánom, hogy Slachta Margit és a hozzátartozó szerzetnek bár sokat köszönhetünk amiatt, hogy bujtattak bennünket, de ezt ők nem emberbaráti szeretetből tették, csak anyagi haszonszerzésből. Tudomásom szerint az ott rejtőzködő jobb anyagi körülmények között lévőktől részben készpénzt,

52 ÁBTL. V-153693/8. Tárgy: Kröszl Vilmos és tsai. 69-70.

53 Uo. 70.

részben meghatározott összegről szóló bért kértek. Akik pedig nem tudtak egyenlőre fizetni, kötelezvényt kellett adniuk, mint pl. nekem is, hogy alkalmas időben megfizetjük azokat a költségeket, amelyeket a rendház ránk költött. Az ügyel kapcsolatban más elmondani nem tudok. Tanuvallomásomat a jegyzőkönyv helyesen tartalmazza, melyet elolvasás után igazolásképpen aláírok.”⁵⁴ E ponton megjegyzem, hogy Slachta morális értékrendjével összeegyeztethetetlen lett volna a tanúvallomás szerinti anyagi juttatás a bűjtatásért cserébe. Ezen állítások nagy valószínűséggel a korszakra jellemző erkölcsi lehetetlenítés céljából kerültek a tanúvallomást összefoglaló jegyzőkönyvbe.

Kröszl és társai következő irat-fondjából kiemelendő forrása Bükkös Jenő egykori nyilas katona vallomását tartalmazó jegyzőkönyv. Az 1966. március 12-i kihallgatásról a következő olvasható: „Tudomásom szerint Hollai is részt vett abban az akcióban, melyet Szelepcsényiék készítettek elő az un. Schlahta ház ellen. Szelepcsényi és vezérkara kitalálták azt az ürügyet, hogy a pápai védlevél birtokában lévő házat úgy lehet megtámadni, hogy kijelentik: 'a Schlachta házból rálóttak a pártházra.' Ezzel az ürüggyel emlékezetem szerint 1944. december első hetében hatoltunk be a Schlachta házba – engem a ház kapujába állítottak őrségbe. -A pártszolgálat emberei – köztük Hollai József is – vettek részt ebben az akcióban. A fegyveres nyilasok – mert a ház külső kerítésén lévő vaskapu zárva volt, a szabályok értelmében – a kerítésen keresztül ugráltak be a ház udvarába és úgy hatoltak be az épületbe. Az általános személy ellenőrzést követően kb. 10-12 személyt kísérték át a pártházba, mint gyanús személyt. A bekísérésbe a jelenlévő nyilasok mind résztvettek – csaknem minden pártszolgálatos be volt vonva ebbe az akcióba, a két Vigh mint a lég tornászok ugrottak át a kerítésen, Tallós hasonlóképpen – majd a pártház pincéjébe zárták a foglyokat. Kihallgatásukon én nem vettem részt, de tudomásom van arról, hogy ezeket a személyeket a Dunaparra vitték kivégezni a kihallgatásuk után. A pártszolgálat és a tagság felé is ki volt adva az utasítás, hogy amennyiben érdeklődnek az elfogott zsidó személyek után, akkor azt kell közölni, hogy a gettóba vitték őket. Tudomásom van arról, hogy Hollai József is részt vett 1944. december 24.-én a pártház pincéjében és a Stefánia uton történt kivégzésben. Ezt a kivégzést követően Hollai is Szelepcsényi Lászlóval és társaival hagyta el Zuglót.”⁵⁵

E fejezet zárásaképpen Slachta Margit tanúvallomására szeretném irányítani a figyelmet. Utaltam rá, hogy a második világháború alatt aktív mentőakciókat folytatott. 1946. március 22-én azonban a védelem tanújaként jelent meg Hain Péter – egykori nyilas vezető – és társai ellen indult, háborús bűncselekmények miatti perben. Kiállítását akár ellentmondásosnak is tekinthetjük, ám a tanúvallomás sokat mondó szövegében fontos adalékot találunk a Slachta Margit által képviselt értékrend megértéséhez.

Hain Péter vizsgálati anyaga szerint Slachta Margit vallomása ekképp hangzott: „1944. novemberében nyilasok hatoltak be külföldi védelem alatt álló épületünkbe, ahol rengeteg üldözöttnek adtunk menedéket. Kiválasztottak 40 embert azzal, hogy ezeknek nincs rendben az igazolása és elakarták őket hurcoltatni. Mi közbeléptünk a kormány-

⁵⁴ Uo. 72.

⁵⁵ ÁBTL. V-153693/2. Tárgy: Kröszl Vilmos és tsai. 40-41.

nál, [itt egy olvashatatlan szó található S. B.] II. rendű vádlott kapta az ügyet kivizsgálni. A kíséretben lévő detektívvel folytatott hosszabb megbeszélés után végül is sikerült a létszámot 20 személyre lecsökkenteni. Ezeket elvitték a Svábhegyre, majd onnan a toloncházba. Két nap múlva valamennyit hazaengedték. Koltay dr. ez alkalommal úgy lépett fel, mint a kormány megbízottja és arra kért, ígérem meg, hogy a jövőben tartózkodni fogok minden hasonló mentő akciótól. Ezt vallási meggyőződésekre való hivatkozással megtagadtam, mire Ő azt felelte, hogy megéri álláspontomat, többé nem háborgatott, bár megtehetette volna, ha rossz szándékkal lett volna irántam. 1945. november 20-án az újságokból értesültem, hogy Koltayt hazahozták és ekkor önként állítok ki részére az iratokhoz becsatolt igazolást, mert nem felejtettem el, hogy nem bántottak, amikor az ő hatalmukban voltam. Ezért jöttem el tanúskodni is, felebaráti szeretetből és ezért hoztam neki élelmet is. A nyilasokat mentesíteni nem akarom, mindig harcoltam és harcolni is fogok a gonoszág ellen.”⁵⁶

Az ismertetett tanúvallomások körülbelül harminc személy nyilasok általi elhurcolásának történeti tényállását mutatták be. A forrásbeli tanúvallomásokat összevetve a nyilas razzia 1944 november végi, december eleji időszakra tehető.

3.3. Embercsempészet, vagyis az út az amerikai titkosszolgálatokhoz

A fejezetet a Keresztény Női Táborról⁵⁷ szóló dosszié tartalmának bemutatásával nyitom. A vonatkozó jelentés 1949. január 13-án kelt, melynek ügyirat szerinti tárgya Slachta Margit volt. E jelentésben az ügynök a Slachta nővérek „titkos” tevékenységéről számol be, amikor is embercsempészés ügyében az államvédelmi szervek által szervezett besúgó egyeztetett Natália nővérral az előre megbeszélt találkozóhelyen. A hatóságok – mivel államvédelmi kérdésnek tekintették a nővérek tevékenységét – folyamatosan követték és dokumentálták az eseményeket. A jelentésekből az gyanítható, hogy sem Slachta Margitnak, sem Natália nővéreknek nem volt tudomása arról, hogy egy ügynökkel egyeztetnek. A találkozóóról a következőt jegyezték fel: „Folyó hó 13-én délután fél 7 órakor emberünk találkozott Schlachta Margit megbízottjával, Natália nővérral az Egyetem templomban. [...] Natália nővér feltette a kérdést, hogy Slachta Margit kívánságára lehet-e, hogy az ő személye helyett kettő vagy három másik apáca disszidálhasson, s ha igen, akkor hogyan. Emberünk kijelentette, hogy igen, ismertette - nagy vonalakban a kijutás útját. A konspirált találkozó Budapest vámhatárán kívül történik. A szóban forgó apácák gépkocsival Magyarboj [helyesen: Magyarország S. B.] községbe lesznek levíve, ahol éjjel lépik át a határt. Innen azután Triestbe lesznek közvetlenül szállítva. Kikötés, hogy kevés forintot és lehetőleg csak dollárt vigyenek magukkal. Továbbá, hogy élelmet és egyéb szükségleti cikkeket a legkevesebbet vigyenek és csak a legfontosabb dolgokkal lássák el

⁵⁶ ÁBTL. V-77426/b. Tárgy: Hain Péter, dr. Koltai László, Cser István. 143.

⁵⁷ Pártról szóló „összefoglaló” jelentést lásd: ÁBTL. M-34203/1. Tárgy: „Ráckevei”. 130-132.; SCHLACHTA Boglárka Lilla: *Slachta Margit karakterisztikája az ügynöki jelentések tükrében*. Egyházforum. 2018. 4. sz. 44.

magukat. [...] Natália nővér közölte még, hogy Schlachta Margit megint új helyen van, s ezért előbb meg kell keresnie és vele átbeszélni a dolgot.”⁵⁸

Weisz Edgárd Dezső vizsgálati dossziéja az 1948-as kihallgatásokról készült jelentéseket tartalmazza. A következő olvasható Iker Ernő és Kisházi Lajos kihallgatásával kapcsolatban: „Iker további kihallgatása során bevallotta, hogy ez év elejétől kapcsolatot tart fenn /embercsempészési vonalon/ úgy a budapesti, mint a szombathelyi „Szociális nővérekkel” /Schlachta nővérek/ Ikert ez év elején felkereste egy szombathelyi Szociális Nővér, Maris nővér. [...] Mária nővér felkérte Ikert, hogy embereknek határon való átjuttatásában legyen segítségükre, természetesen anyagi ellenszolgáltatásért. Iker erre vállalkozott és a szociális nővéreken keresztül több személyt / 6-ot/ segített át a határon. 300-1000 Ft díjazás ellenében. [...] Kisházi beismerte, hogy nagybátyja Kisházi Mihály gimnáziumi tanár, Schlachta-párti képviselőn keresztül kapcsolatot tart fenn Schlachtákkal. Beismerte azt is, hogy a határon való szökést csak nagybátyjával közölte és tőle kért segítséget. Nagybátyja személyesen vitte el Thököly út 69. szám alá a Schlachta nővérekhez, ahol az átjutást részletesen megbeszélték Róza nővérral. Beismerte, hogy a nála talált negyed íves, géppel írt papírt, Róza aláírásával a Schlachta nővérektől kapta, amelyből kétségtelenül kitűnik, hogy a Schlachta nővérek embercsempészéssel foglalkoznak. [...] Kisházi Mihály, Kisházi Lajost arra kérte, hogy ha nem is tagja a Schlachta pártnak, azért mindenben legyen segítségükre és minden igyekezetével hasson oda, hogy a Keresztény Női Tábor utasításait hajtsa végre, amely arra irányul, hogy ha a fennálló kormányzat az egyházat teljesen visszaszorítaná, akkor az általuk megengedett módszerrel a hitbuzgalmi egyesületek és egyéb katolikus egyesületeken keresztül adott időben tömegtüntetéseket tudjanak rendezni. Kisházi Lajos ezt elvállalta”⁵⁹ Ezek után nem tarthatjuk véletlennek, hogy a hatóságok államvédelmi szempontból szükségesnek látták az említett „Schlachta vonal” további ellenőrzését.

Míg a fejezetben ismertetett előbbi két forrása arra utal, hogy a Slachtaék büntetendő cselekményt folytattak, a következő forrás szerint az állambiztonság Slachta Margit kapcsolatait kihasználva épített be egy ügynököt az amerikai titkosszolgálatba.⁶⁰

A dosszié töredékes iratai szerint 1948. november 9-én kelt jelentés a következőt tartalmazza: „[M]egjelent nála Slachta Margit és felkérte, hogy a számukra dolgozzon. C-P/3 utasítást kapott, hogy az ajánlatot elfogadja.” - Slachta Margit a telefonon keresztül a következő feladatokról beszélt az ügynöknek: „1. Farkas Mihály vagy Péter Gábor személyesen adják-e ki nagyobb ügyekben az intézkedéseket? Péter Gábor maga is befolyik-e az ügyekbe, a kisebb horderejű ügyeknél. 2. Meg kell tudni, hogy az, aki az ÁVO-nál az egyházi dolgokat csinálta, miért lett leváltva? Ki az új vezető az egyházi

58 ÁBTL. O-768. Tárgy: Keresztény Női Tábor. 6-8.

59 ÁBTL. V-80001. Tárgy: Weisz Edgár Dezső. 12-13.

60 ÁBTL. K-914 Tárgy: [„C/P-3,] Kivonat: „A budapesti eszpresszótulajdonost 1948-ban szervezte be a „Katpol”, akinek sikerült Slachta Margitnak, s Koczák Istvánnak, a budapesti követség amerikai tanácsosának bizalmába férköznie, s beépülnie az amerikai titkosszolgálatba.”

ügyeknek és a régi megközelíthető-e?”⁶¹ A közvetítő november 21-én már közvetlen kapcsolatot szervezett egy következő napi találkozóra „az amerikai nagykövettel” az amerikai nagykövetségben.⁶²

1948. november 11-én szó volt arról is, hogy két nővérnek sürgősen el kell hagynia az országot, ennek megszervezésében Slachta is szerepet vállalt.⁶³ Beszervezett, bizalmas embere adott ajánlólevelet az amerikai utazásra készülő egyháziak legális útlevelének megszerzéséhez. Arra is van utalás, hogy az amerikai kapcsolatokat szervező egyházi személyek közül: „V/3012-nek”⁶⁴ el kell utaznia Wienbe, ki fog valamit vinni és hozni fog onnan valamit.”⁶⁵ A határt illegálisan kellett átlépnie, de addig is utasították, miszerint: „[S]zerezzen be Slachta Margittól ajánló levelet az apácákhoz, hogy azoknál szállást tudjon kapni.”⁶⁶ Az ügynöknek egyébként sikerült a beépülés, de feltehetően rájöttek az amerikai titkosszolgálatok, hogy kettős ügynök, ezért – a dossziéból sejthető –, hogy valószínűleg nem tért haza. A rendelkezésre álló töredékes anyagok igazolják, hogy az állambiztonsági szervek Slachta Margitot alaposan figyelték, és ha nem is minden részletében, de ismerték külföldi kapcsolatrendszerét. A feltárt információkat az operatív munka során és az előbbieken ismertetett büntetőperekben fel is használták.

3.4. Államrend és köztársaság megdöntésére irányuló tevékenység és a köztársaság-ellenes mozgalom

A köztársaság-ellenes mozgalmak büntetőjogi vizsgálata során már a szervezett jogi üldözések kezdetén az állam és egyház közötti kapcsolat került a középpontba. Az alább ismertetendő feljegyzésekben jól tükröződnek a keresztény pártok közötti, az 1940-es évek második felében felerősödő koalíciós nézetkülönbségek.

Egy „Vegyes ellenséges” elnevezésű dossziében, egy 1946. június 13-án készült jelentésben tűnik fel Slachta Margit neve. Az ügy előzménye, hogy nyomozás indult Olofsson Placid szerzetes ellen köztársaság-ellenes szervezkedés miatt. Bizonyítékként értékelték a következőket: „[S]zámos beszéde bizonyítja azt, hogy felfogása politikai síkon határozottan köztársaság ellenes. Nem csoda, hogy legszűkebb környezetéhez tartozott a Szociális Testvérek Társasága vezetőjéhez, Schlachta Margithoz. Emlékezetes Schlachtának az a beszéde, amelyet az 1946. évi I. tc. vitája alkalmával tartott a Házban és amelyben egyedül foglalt állást az ország képviselői közül a köztársaság ellen.”⁶⁷

Az alábbiakban áttérünk Pálffy József személyi dossziéjának ismertetésére. Mindszenty Józseffel kapcsolatban a következő tudható meg a jelentésből: „A primás hajlandó volt arra, hogy a maga sulyával odaálljon egy katolikus párt mellé. Két ilyen pártalakítási

61 Uo. 9-10.

62 Uo. 9-10.

63 Uo. 10.

64 Megjegyzés: „C/P-3” másik ügynöki fedőneve.

65 Uo. 16.

66 Uo. 16.

67 A továbbiak: ÁBTL. V-146216. Vegyes ellenséges kategória. 578.

kísérlet is történt a primás tudtával és beleegyezésével egyik a Slachta Margiték, akik az ugynevezett Keresztény Női Táborot ujitotta meg, ennek a hatása azonban csak korlátozott lehetett, mert ezen a téren konzervatív magyar nép idegenkedik a nők politikai szereplésétől. [...] Barankovics kapott engedélyt egy katolikus pártnak a D.NPP-nak a megalakítására⁶⁸ E forráshoz kapcsolódó másik jelentés Kőműves Sándor ügynök dossziéjából ismerhető meg. A jelentés 1971 nyarán keletkezett, a benne foglaltak pedig 1946 júniusából erednek. A szöveg a következő: „Ekkor már teljesen kibontakozott a biboros politikai tevékenysége egy Habsburg restauráció érdekében. Ehhez a tevékenységhez tartozik egy bizonyos Alkotmányvédő Csoport meg alakítása, amelynek vezető tagja voltak Schlachta Margit, Pálffy Géza és mások. „Tudományos érveit” egy közep európai konföderáció számára, amely természetesen a Habsburg dinasztia védnökségével jönne létre, a biboros egy Saffarik Brunner nyug. ezredes munkájából merítette. De nem kellett sok forrás után kutatnia, mert ő maga is már évek óta fel volt készülve ennek a kérdésnek a jogi lehetőségeivel és érveivel.”⁶⁹

A tematikai blokk következő anyaga a már többször említett Keresztény Női Tábor dossziéjának újabb forrása, amelyben szintén egy keresztény párti szervezkedés ismerhető meg. Az 1946. október 15-i jelentés szerint: „Mindszenty teljesen Barankovics ellen fordult, s így teljesen eredménytelen volt Schlachta igyekezete, aki elment Mindszentyhez és kérte Balogh István felmentését az egyházi szankciók alól, s ugyanakkor Barankovics érdekében is akart beszélni. A primás olyan dühbe gurult, már a Balogh ügyének előterjesztésénél is, hogy Schlachta nem mert a Barankovics védelmével előállni. Schlachtát Barankovics mellé az a tény állította, hogy amikor Schlachtát kizárták a Parlamentből, akkor Barankovics noha a bizottsági ülésen a pártja nevében elfogadta a kizárást, a parlamentben mégis a kizárás ellen szavazott. Ez nagyon meghatotta Schlachtát, s azóta lelkes híve Barankovicsnak. Balogh ügyében pedig azért állt ki, mert a rendben vannak zsidó testvérei is Schlachtának, s ezek felbízatták, hogy Balogh érdekében interveniáljon a primással.”⁷⁰

Egy másik dokumentum egyenesen arra utal, hogy: „Schlachta Margitot Balogh István eszközének használja. Mindezt Schlachta naivsága miatt tudja csak Balogh István megtenni. Őt magát /Kéryt/ Balogh István arra akarta legutóbb rávenni, hogy Svojal és több püspökkel beszéljen a szerzetes tanárok kérdésében.”⁷¹

A Mindszenty által irányított demokrácia-ellenes szervezkedés Matheovits-Slachta csoportra vonatkozó periratában is találunk releváns utalásokat. Az egyik (vádiratban is megjelenő) állítás szerint Mindszenty utasítást adott: „[H]ogy a Mateovits-Slachta csoport emberei öt-öt példányban sokszorosítsák és küldjék szét nyilatkozatát. Ebben a nyilatkozatban súlyos rágalmak voltak népi demokratikus rendszerünk ellen, szélsőjobboldali uszítást tartalmazott.”⁷²

68 ÁBTL. K-1422. Tárgy: Pálffy József 58.

69 ÁBTL. Mt-975/2 - „Kőműves Sándor” „Franz Kirchenbauer”. 129.

70 ÁBTL. O-768. Tárgy: Keresztény Női Tábor. 6-7.

71 Uo. 8.

72 Uo. 38-39.

A következő forrásokat Nagy Ferenc dossziéból emeltem ki. 1947. augusztus 5-én kelt jelentésből megtudható, hogy a politikusnő Barankovics Istvánnal politikai célú egyeztetésben vett részt. A jelentés szövege szerint Slachta Margit kívánta, hogy: „1/ Barankovits nyilvánosan ismerje el, hogy 1945-ben rosszul tette, amikor Pálffy-t háttérbe szorította, 2/ A DNP. budapesti listavezetője Slachta legyen és 3/ ahol indulnak Barankovitsék, a második hely egységesen a Slachta Párté legyen. Ilyen előzmények után, többszöri hívásra jelent meg f.hó 3-án este 7-órakor Barankovits Slachta Margitnál vacsorára. Jelen voltak: dr. Varga Endre, a nemrégiben visszalépett „Katolikus Néppárt” vezetője, Palágyi Natália, Veres Marianne, még egy-két személy és Barankovits, Slachta. Vacsora után Varga dr. megjegyezte, hogy bár szervezkedés „országos visszhangja” támadt, de ő mégis visszalépett amikor értesült Slachta Margit indulásáról. Nem akarja a katolikus egységet veszélyeztetni. [...] -Slachta Margit nagy elismeréssel nyilatkozott Varga Endre elhatározásáról. Barankovits nem reagált egyáltalán. Slachta Margit ájtatoskodó szavakkal kezdte. Kijelentette, hogy imádkozott és inspirálva érzi magát, hogy kérje Barankovitstól: katolikus alázattal ismerje el, hogy 1945-ben mennyire vétkeesen indult és mennyire vétett Pálffy ellen. Kifejtette, hogy csak akkor tudna együttműködni vele, ha ezt a nyilvánosság előtt elismerné. Barankovits vigyázott arra, hogy ne legyen goromba és ne szolgáltatson támadási felületet. [...] Nem kezdi azzal a választási kampányt, hogy meakulpázással áll a nyilvánosság elé. Ezután Slachta megkérdezte, hol akar indulni Barankovits. Utóbbi megadta a választ, majd ugyanezt kérdezte. Slachta azt felelte, hogy Budapesten, Pécsen, Szegeden és még valahol. Barankovits itt célozgatott arra, hogy Slachta nem őszinte, hiszen vidéken az ajánlás megszerzésével is baj lesz, bár, szerinte Budapesten menni fog Schlachtának. [...] Slachta kijelentette, hogy úgy látja: nem mehetnek együtt. Ami mostmár Slachta Margit magatartását illeti Barankovitsal, az teljesen érthető. Nyilvánvalóan nem tudja összehozni a szükséges ajánlásokat és keres egy pártot, amely katolikus jellegű. Viszont ő egyik főrágalmozója Barankovitsnak és vele csak akkor tudott volna együttmenni, ha Barankovits a fentemlített „bocsánatkérést” elmondta volna Pálffyról, ami Schlachtának felmentvényt adott volna, mert hiszen Barankovits „megbánta bűneit”. Ehhez a képhez tartozik az az értesülésünk, hogy Schlachták Esztergomban is erősen dolgoznak. [...] Végül volt a primásnál dr. Varga Endre is, akivel Mindszenty megállapodott, hogy visszalép, de továbbdolgozik. Ez igazolja jelentésünk elején közölt Slachta-Vara dr. féle új nexust.”⁷³

Slachta és dr. Varga Béla kapcsolatára nemcsak e jelentésben hívták fel az ügynökök a figyelmet. Varga Béla megfigyeléséről készült személyi dossziében 1948. október 9-én kelt jelentésben a következő tudható meg: „Klerikális vonalon szoros kapcsolatot tart fenn Schlachta Margittal, míg a jobboldali szociáldemokraták közül Payer Károly az akivel kapcsolatban áll. Ekkor kezd tulajdonképpen nagyvonalúan politizálni Varga Béla, aki eddigi működésével ellentétben egyre élesebb kommunistaelles nyilatkozatokat ad az amerikai sajtó részére.”⁷⁴ További három jelentés is kiemeli a két politikus kapcsolatát e dossziében.⁷⁵

73 ÁBTL. K-1416/1. Tárgy: Nagy Ferenc. 104-106.

74 ÁBTL. K-1382/1. Tárgy: Dr. Varga Béla.

75 Uo. 106-108.; 112.; 123.

Pfeiffer Zoltán dossziéjából két 1947-es jelentést emeltem ki, amelyből jobboldali szervezkedések céljából tartott – eddig ismeretlen – összejövetel exponens résztvevői ismerhetőek meg. A jelentés szerint 1947. június 18-án pártonkívüli képviselők értekezletet tartottak. A besúgói feljegyzés szerint a következő személyek voltak jelen: Zsedényi Béla, Dénes István, Schlachta Margit, Veres Anna, Kiss István, Pfeiffer Zoltán, Benkő András, Belső Gyula, Pártay Tivadar, Parragi György, Eszterhás György, Busás Márton, Sággy János, Reicher Endre, Acsay László, Dubay István, Rácz Gábor és Vándor Ferenc. Arról vitatkoztak, hogy 19-i és 20-i országgyűlési felszólalásaikban milyen álláspontot foglaljanak el. A jelentés szövege szerint: „Megállapodtak abban, hogy Pfeiffer nem fogja követni Sulyok vonalát és nem fogja védeni Nagy Ferencet, azonban ellene sem fog szólni. Pfeiffer még maga sem tudja, hogy az államosításokkal kapcsolatban mit mondjon, minden esetre kritizálni fogja a Dinnyés kormányt és főleg Ortutay Gyulát. Ezenkívül ki fog térni a pártonkívüliek kőbányai gyűlésére is, melyet a munkáspártok tagjai megzavartak.”⁷⁶

A dosszié következő forrása szerint ügynöki jelentés készült a Pfeiffer lakásán, 1947. augusztus 30-án este tartott értekezletről is. Ezen az MFP, a DNP, az FMDP, a KNT vezetői, illetve megbízottjai vettek részt. Ismerjük a megbeszélés résztvevőit is: Pfeiffer, Acsay László, Pásztor Tamás, Sólyom Fekete Vilmos a MFP részéről, Eszterhás György a DNP részéről, Vajda Endre és Szücs István a FMDP megbízásából, Schlachta Margit a KNT részéről, valamint rövid ideig Pfeifferné, Bajcsy-Zsilinszky Endréné voltak jelen. A találkozó végén Pásztor Tamás a négy párt nevében memorandumot olvasott fel. Döntés született arról, hogy a végleges memorandumot másnap átadják Tildy Zoltánnak és Dinnyés Lajosnak. A napilapoknak már nem tudták időben kiadni a memorandumot, a szöveg szerint: „[A]zonban a Reuter irodaház eljuttatták közlésre, sőt arra is számítanak, hogy f. hó 31-én az angol rádió is ismertetni fogja.”⁷⁷

Attérek egy másik dosszié anyagának ismertetésére. Prodán Döme 1947-ben a Közmunkák Tanácsának miniszteri titkára volt.⁷⁸ Az 1947-es jelentésben arról olvashatunk, miszerint augusztus 16-án: „[F]elkereste Ortutay Bélát [*helyesen: Gyulát S.B.*] [...] és a következőket mondta Ortutaynak: Kafka nem akar megjelenni egy olyan értekezleten, ahol Schlachta Margit is jelen van, mert ő nőkkal nem szívesen tárgyal titkos értekezleten, mert azok fecsegők.”⁷⁹

A dosszié következő forrásában a demokratikus államrend és köztársaság megdöntésére irányuló mozgalom vezetésének büntette miatt dr. Matheovics Ferenc és társai ellen indított bűnügyben a budapesti népbíróság külön tanácsa 1949 áprilisában monstre tárgyalást tartott.⁸⁰ A per iratai számos helyen utalnak Slachta Margit tevékenységére. A peranyagban szerepelt, hogy 1948 májusában Matheovics és a Demokrata Néppártból

76 ÁBTL. K-1433. Tárgy: Pfeiffer Zoltán. 53-54.

77 Uo. 90.

78 ÁBTL. V-32000/30. Tárgy: Prodán Döme, dr. (Kivonat).

79 ÁBTL. V-32000/30. Tárgy: Prodán Döme, dr. 56.

80 Uo. 237.

kilépett képviselők megbeszélést tartottak a Keresztény Női Tábor képviselőivel, közöttük Kisházi Mihály II. rendű és dr. Gróh József III. rendű vádlottal a parlamenti könyvtárban az iskolák államosításának kérdésében. Ezt követően szó volt arról, hogy új keresztény pártot kéne alapítani, dr. Gróh figyelmeztette Matheovics Ferencet, hogy ne foglalkozzon ezzel a kérdéssel, mert nagy az ellentét a kormány és a katolikus körök között. Matheovics és Kisházi Mihály tárgyalt a parlament folyosóján arról is, hogy a Keresztény Női Tábor kéne kibővíteni és Keresztény Párttá alakítani. A szövegű közlés szerint: „Ekkor Matheovics Ferenc megkérte Kisházit, hogy ezt a javaslatot közvetítse Schlachta Margit felé, aki azonban azzal vetette el ezt a javaslatot, hogy közel 30 éve múlta visszatekintő pártját nem adja oda semmiféle vállalkozásra.”⁸¹ Volt tehát törekvés arra, hogy a mozgalomnak a Schlachta féle Keresztény Női Táborban találjanak legális pártkeretet. Kisházi Mihály közölte Matheovics Ferencel Schlachta Margit elutasító álláspontját, ő mégis kidolgozta a pártprogramjukat. Az ügynöki értékelés szerint: „Ekkor már kétségtelenül tudatában volt annak, hogy ez a program legális párton belül nem valósítható meg.”⁸²

Weisz Edgár Dezső dossziéból megismerhető forrás szerint, Kisházi Lajos 1948. április 27-i vallomásában arra utalt, hogy az egyház és az állam viszonyának rendezésére vonatkozóan: „[T]ájékoztatót Schlachta Margiton keresztül közvetve Mindszenty József hercegprímástól” -lehetett szerezni. Ezekből az információkból arra a következtetésre jutott, miszerint: „[V]alószínűnek tartható a Barankovics párt közeli felmorzsolódása, mely a párton belüli ellentétek miatt jött létre. A képviselők egy része nem hajlandó tovább Barankovics politikai szereplését erkölcsileg finanszírozni. Valószínűleg a Balogh párt képviselői közül is le fognak mondani, mivel a „Páter” politikai és erkölcsi magatartásával nincsenek megelégedve. A Schlachta pártban a belső egység valószínűleg megvan. Valószínűleg már csak azért is, mert mindössze 4-5 képviselője van, akik talán összetartanak. A párt és az amerikai hatóságok között lehetséges bizonyos szolidaritás, azonban semminemű anyagi vagy más forma támogatást nem kapnak.”⁸³

4. Az emigráció felé vezető út

Ahogy az ismertetett levéltári forrásokból is látható, Slachta Margitot illegálisnak minősülő tevékenységekkel is (embercsempészet, illetve a köztársaság ellenes szervezkedések) megvádolták, melyekről az államvédelmi szerveknek voltak írásos bizonyítékaik. Ezek ismeretében egy törvényjavaslat elfogadásáról szóló parlamenti vita eseményeit foglalom röviden össze- Ez az éles diskurzus meghatározó eleme lett Slachta Margit emigrációba kényszerülésének.

1948. június 16-án fogadták el az egyházi iskolák államosításáról szóló törvényjavaslatot és a képviselőnő éppen ezen a napon szólalt fel utoljára a magyar országgyűlésben. Fontos megemlíteni, hogy az 1946. évi I. törvénycikk kapcsán is nagy vihart keltett azzal, hogy ő

81 Uo. 240.

82 Uo. 243.

83 ÁBTL. V-80001. Tárgy: Weisz Edgár Dezső. 108-115.

egyedül ellenezte a köztársasági államforma megszavazását.⁸⁴ Az 1948-as vitában Slachta beszédét folyamatos közbeszólások szakították meg.⁸⁵ Bizonyítani akarta, hogy számos tiltakozás érkezett az egyházi iskolák államosítása ellen. 2249 másolatot vitt magával a Katolikus Szülők Szövetsége és az egyházközségek tiltakozásaiból, melyeket Kisházi Mihály segédkezésével a Ház asztalára helyezett. Folyamatos zaj volt a beszéd alatt. Vádozták, hogy a levelek hamisítványok, ő készítette azokat. A képviselőnő visszafogottan beszélt: „Nekem jogom van ahhoz, mint képviselőnek, hogy meghallgattatásra találjak.” -Erre: „Egy hang a dolgozók pártjából: de nem soká.”⁸⁶ A napló szerint a felszólalási idő lejárt, nem hosszabbították meg, Slachta Margitnak helyet kellett foglalnia határozati javaslatának felolvasása előtt. Azonban fontos megjegyezni, hogy az országgyűlési napló nem tartalmazza a teljes felszólalást. A házelnök javaslatára a „nemzeti szuverenitást súlyosan sértő” tartalmat a gyorsíró jegyzetéből törölték, a naplóból pedig kihagyták.⁸⁷ Kimaradt⁸⁸ a napló feljegyzéséből Slachta Margit nyelvbottlása is, miszerint a Békeszerződésre hivatkozva hívta fel a figyelmet a vallásszabadság biztosítására, ezért javasolta, hogy a törvényi szintre emelés előtt a külügyminiszter keresse meg az Egyesült Államok Szervezetét, majd javította, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetét. Érdekesség, hogy nem ez Slachta első nyelvbottlása e felszólalásában, ugyanis beszédét „Tisztelt Nemzetgyűlés” megszólítással kezdte a „Tisztelt Országgyűlés” helyett.

A naplóból kimaradt felszólalás utolsó gondolatai a következőkképp hangzottak: „Kérem a Szentlélek Úristent, ihlessen meg egy képviselőt, aki nagyobb képességekkel rendelkezik, mint én, akinek nemzete nagyobb hatalom, mint Magyarország és tagja a Nemzetek Szövetségének, hogy ezt a kérésemet magáévá tegye és a Nemzetek Szövetsége elé terjessze. És ihlessen meg a Szentlélek Úristen a Nemzetek Szövetségét, hogy az ily módon előterjesztett javaslatot a szenvedő emberiség javára határozattá emelje.”⁸⁹ „Szakítsa meg az Országgyűlés az iskolák államosítására vonatkozó törvényjavaslat tárgyalását és utasítsa a külügyminisztert, hogy forduljon az UNO-hoz delegáció kiküldése végett [...] hogy vizsgálják meg, vajon a valóságnak megfelel-e az a külföldön elterjedt hír, hogy Magyarországon rejtett vallásüldözés folyik, és a törvények demokráciaellenes terrorral jönnek létre. A vizsgálat vonatkozzék különösen a most tárgyalás alatt lévő s az iskolák államosítására vonatkozó törvényjavaslat előzményeire és a néptömegek valódi kívánságaira.”⁹⁰

Az egyházi iskolák államosításáról szóló törvényjavaslat törvényi szintre emelkedett. A Himnusz alatt, a „nemmel” szavazók ugyan felálltak, de nem énekeltek, azonban Sla-

84 Részletesen: M. BALÁZS Ágnes: *A köztársaság ellenzéke: Slachta Margit érvelése a Nemzetgyűlésben az 1946. évi I. törvénycikk kapcsán*. Acta humana: emberi jogi közlemények. 2017. 1. sz. 39-50.

85 ORSZÁGGYŰLÉS 514-516.

86 Uo. 513.

87 BERKECZ Franciska SSS: *Slachta Margit Lelki Öröksége*. Salkaházi Sára Alapítvány. Budapest, 2013. 254.

88 BERKECZ i.m. 255.

89 BERKECZ i.m. 256.

90 BERKECZ i.m. 256-257.

chta Margit ülve maradt és nem énekelte a Himnuszt. A Mentelmi Bizottság elé került, egyrészt a határozati javaslatáért, másrészt a Himnusszal szembeni tiszteletlen magatartásáért. Kétszer hat hónapra kizárták a parlamentből, ezzel elvesztve mentelmi jogát.⁹¹ Az eseményekről a képviselőnő testvéri körben a következőképp számolt be: „[A]zt feleltem, hogy valójában hibáztam, – nagyon mélyen érintett, hogy azok kezdik énekelni az „Isten áldd meg a magyart”, akik éppen most fosztották meg az ifúságot Istentől, – tehát le kellett volna térdelnem és azt a zsoltárt imádkoznom, hogy „[...] hogyan énekelhetnénk az Úr énekét idegen földön” (136/137. Zsoltár).”⁹²

Ekkortól Slachta Margitnak vissza kellett húzódnia a közélettől. 1948. november 19-én a Ludas Matyiban „Slachta Jósónél” című karikatúra jelent meg: „Az ábrázolásban Slachta egy jósnővel szemben ült, kettejük között az asztalon kiterítve a „kártya”, azon a következő politikusok képei láthatók: Szakasits, Rákosi, Veres Péter, Révai, Marosán és Rajk. A jósnő Rajk László belügyminiszter képére teszi az ujját, és azt mondja: Ez a barna fiatalember sokat gondol magára.”⁹³ Egy másik lapban egy gondozott kert látható, benne Péter Gábor, mint kertész tevékenykedik, aki előtt Rajk áll és rámutat a kertben Slachta Margit arcát viselő kapingáló tyúkra és azt mondja: „Mielőtt kárt tesz a demokrácia virágoskertjében, kergesd ki ezt az örökké kotkodácsoló vén tyúkot.”⁹⁴ Mindezek alapján érthető, hogy Slachta Margit az emigráció mellett döntött és 1949 júniustól szeptemberig Ausztriában tartózkodott, szeptembertől pedig az Amerikai Egyesült Államokban folytatta tovább életét.

5. Hol tartózkodik Slachta Margit?

Az e fejezetben említendő források a politikusnő emigrálását követően, vagyis 1949 után keletkeztek. Első forrásként Bozsik Pál és társainak vaskos irat-fondját ismertetem, amelyet 1950-ben nyitottak, és a népköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés vádjával indított vizsgálati eljárás iratait tartalmazza.⁹⁵ A kihallgatások során konkrét kérdések hangzottak el a képviselőnő tartózkodási helyével, tevékenységével kapcsolatban. Személye iránti érdeklődés az állambiztonsági szervek részéről újra intenzívvé vált.

Az 1951. január 5-i kihallgatáson Bozsiknak arra kellett választ adnia, hogy 1945-ben melyik ellenzéki párt kínált fel neki képviselőjelöltséget. Az iratok alapján Bozsik így válaszolt: „1945. októberében Slachta Margit megbízásából Palágyi Natália szociális testvér levélben tudomásomra hozta, hogy Pálffy és Slachta a Polgári Demokrata Párthoz csatlakozik, így a PDP lesz az egyetlen és erős ellenzéki párt, s annak ellenére, hogy ’nagy

91 MONA Ilona: *Slachta Margit és az iskolák államosítása*. Magyar egyháztörténeti vázlatok. 1991. 1. sz.127-131.; BALOGH i.m. 2000/b. 235.; SZENTPÉTERI – BALOGH i.m. 175.; BALOGH i.m. 2008. 228-229.; NYÁRY i.m. 231.

92 MONA i.m. 1997. 183.; BERKECZ i.m. 257.

93 História, 1983/5-6, 38.; MONA i.m. 1997. 186.

94 Választási viccek. A koalíciós idők humora. Budapest, Cleopátra, é.n. 1990; MONA i.m. 1997. 255.

95 ÁBT. V-103458/b. Tárgy: Bozsik Pál és társai (Kivonat).

viaskodások vannak a helyzetért, én is kaphatok képviselőjelöltséget. Másnap ugyancsak Slachta Margit megbízásából Bokor Erzsébet szocialistestvér írt levelet hozzám, melyben közölte, hogy igen jó helyen kaphatok jelöltséget a PDP listáján, ezért feltétlenül keressem fel Slachta Margitot megbeszélés végett. [...] felkerestem Slachta Margitot a Szociális Testvérek Társasága központjában, ahol Slachta kijelentette előttem, hogy egyedül ő hivatott Magyarországon Katolikus pártot vezetni, de szívesen rendelkezésemre bocsájt egy képviselői mandátumot. [...] felajánlott jelöltséget visszautasítottam.”⁹⁶ A levéltári iratok szerint a korabeli pártszervezési mozgalmakra utalt Czettler Jenő is, az ügyvel kapcsolatos perbeli kihallgatásán öt nappal később. Az 1945-ös választások előtt Slachta Margit őt is felkereste, és pártja képviselőjelöltségét kínálta számára. Miután ő ezt elhárította, Slachta megkérte, ha nem is indul a választáson, vállalja az ő csoportjuk támogatását. Erről a következőket mondta el: „[A] választások előtt, főleg Slachta rendházában vagy iskolájában a meghívott pártszervezők, papok és egyéb jobboldali személyek jelenlétében kortesbeszédet tartottam. Slachta a PDP listáin indult, ezért beszédeimben a PDP-t támogattam.”⁹⁷

A képviselőnő politikai-emberi magatartását kiválóan jellemzi Bozsik Pál 1951. január 16-i rendőrségi vallomása, melyben kapcsolatuk kezdetéről nyilatkozott a következőképpen: „Mikor és milyen körülmények közt került Ön Slachta Margittal kapcsolatba?”⁹⁸ -kérdték tőle. Bozsik válasza szerint: „Slachta Margitot 1917-óta ismerem. A Horthy parlamentben egyébként mindketten, mint képviselők, a legitimista Keresztény Párthoz tartoztunk. 1932-ben kerültem Slachtaival közvetlenebb kapcsolatba, amikor Pesthidegkútra kerültem és 1940-ig a vezetése alatt álló szerzetesrend hűvösvölgyi rendházának kápolnáját vezettem, egy évig pedig a Szociális Testvérek Társaságának noviciát egyházi liturgiára képeztem ki. 1945-ig kapcsolatunk jelentős részben abból állt, hogy Slachta rendje részére prédikációkat és lelkigyakorlatokat tartottam.”⁹⁹ A kihallgatás során további kérdés hangzott el egy 1946-os, nyilas-mentési akcióról is. Erről Bozsik a következőket nyilatkozta: „1946. elején Engellmayer Jánosné, volt pesthidegkúti lakos hozzátartozói felkerestek plébániámon, közölték velem, hogy a politikai rendőrség Engellmayernét nyilas tevékenysége miatt leinternálta, s megkértek próbáljak közbenjárni az én volt 'jó hívem' kiszabadítása érdekében. A kérés alapján írtam egy lelkeszi igazolólevelet [...] Igazolólevelem hamis adatokat tartalmazott, mert én Engellmayerné tevékenységeit, internálásának okait egyáltalán nem ismertem. Igazolóleveletem elvittem Slachtahoz és megkértem, hogy képviselői befolyásánál fogva a Belügyminisztériumnál járjon közbe a sváb, nyilas Engellmayerné kiszabadítása érdekében. Slachta vállalta a feladatot, azonban az akció nem sikerült, mert Engellmayernét családjával együtt kitelepítették Németországba.”¹⁰⁰

A terjedelmes kihallgatási jegyzőkönyv utal Slachta Margit későbbi politikai-közéleti szerepvállalására is. Bozsik kihallgatói tudomására hozta: „1948 tavaszán, amikor Mind-

96 ÁBTL. V-103458. Tárgy: Bozsik Pál 88.

97 Uo. 102-104.

98 Uo. 122.

99 Uo. 122.

100 Uo. 122-123.

szenyhy ellen a baloldali sajtó megkezdte a támadását demokráciaellenes tevékenységei miatt Slachta a KNT nevében írásban egy hűségnyilatkozatot küldött Mindszenyhynek.”¹⁰¹ Bozsik is aláírta a nyilatkozatot egyetértése és támogatásának kifejezése végett. 1948 nyarán Slachta azzal a kéréssel fordult Bozsikhoz, hogy próbálja megtudni a Kultuszminisztériumban, hogy hány tiltakozólevelet kaptak az egyházi iskolák tervezett államosítása miatt, – ahogyan azt az előző fejezetben ismertettem – „[M]ert az adatokat szeretné a parlamenti felszólalásaiban a kommunisták ellen felhasználni.”¹⁰² Kiderült, hogy az egész országból mindössze 25 tiltakozó távirat érkezett a minisztériumba. A kapott adatokat Slachta rendelkezésére bocsájtotta, azonban a csekély mennyiség miatt a politikusnő igen el volt keseredve. A kihallgatási jegyzőkönyvből kiderült, hogy Mindszenyhy letartóztatása után Slachtaival való kapcsolata megszakadt, később hallotta, hogy egy ideig bujkált, majd disszidált. Az iratok szerint 1949 tavaszán Palágyi Natália említette Bozsiknak, hogy kapcsolatban áll Slachtaival, azonban a tartózkodási helyéről nem beszélt.

Bozsik arról is tájékoztatta kihallgatóit, hogy 1949 elején felkereste Szombatfali Rudolfné – a Keresztény Női Tábor egyik világi vezetője. Erről a következőképp számolt be Bozsik: „[Ü]zenetet hozott részemre Slachtaától, hogy vegyem át a vezetést és hívjam össze a Női Tábor vezetőségét értekezletre a hűvösvölgyi rendházba. Szombatfalvinéval azonban közöltem, hogy a feladatot nem vállalom, mert lebukási veszéllyel járhat. A megszűnt Női Tábor felélesztése érdekében Bokor Erzsébet keresett fel lakásomon, 1950 nyarán. Bokor tanácsot kért tőlem, milyen formában lehetne a Női Tábor működését felújítani. Én kijelentettem, hogy semmi értelme nincs a Slachta pártot újjászervezni, különösképp legális körülmények között, mert neve annyira kompromittálva van, hogy semmi élettere sem lenne a működésének.”¹⁰³

Az 1949-et követő radikális politikai változások után már nem volt esély a keresztény pártok politikai szerepvállalására. Bozsik Pál – részben önmentő – vallomása is arra utal, hogy ennek ellenére az illegális közéleti tevékenység igénye továbbra is megmaradt.

Áttértek a következő forrás tárgyalására, amely szintén egy kihallgatás során keletkezett. Csávossy Béla Elemér személyi dossziéjában megismerhetők 1951. november 5-ei kihallgatása, amely reggel 7 óra 45-től este 6 óráig tartott.¹⁰⁴ A feljegyzésből a következők szerepelnek: „Balázs Benediktát 1926. óta ismerem. Tudtam róla, hogy Slachta Margit legjobb barátnője és hogy a Szociális Misszió keretén belül dolgozik, mint bencés oblata-nővér [...] 1948. nyarán Balázs Benedikta felkeresett a Manrázában és felkért arra, hogy állítsak össze két listát „megbízható” katolikus férfiakról. Milyen célra kellett a két lista? Balázs Benedikta közölte vele, hogy az egyik listán azok a megbízható személyek szerepeljenek, akik vállalkoznak arra, hogy Mindszenyhy József körül „őrséget” adjanak. [...] mert várható, hogy a hatóságok Mindszenyhy letartóztatására tesznek lépést. A másik listán olyan személyeket kellett feltüntetnem, akik vállalkoznak arra, hogy a Hatóságok

101 Uo. 122-123.

102 Uo. 123-125.

103 Uo. 122-125.

104 ÁBTL. V-81347. Tárgy: Csávossy Béla Elemér. 139.

elől bujkálnak illegalitásban élő személyeket, lakással és anyagiakkal segítsék. *[elvéllata a megbízást S.B.]* [...] Mi volt az oka annak, hogy Ön Balázs Benedikta megbízását végrehajtotta? Tudomásom volt arról, hogy Balázs Benedikta szoros kapcsolatot tartott Slachta Margittal akivel együtt működött politiaki vonalon. És tudtam azt is, hogy Mindszenty József Slachta Margit pártját támogatja. Így Balázs Benediktától érkező megbízásokat úgy vettem, hogy arról Slachta Margitnak és Mindszentinek is tudomása van. [...] Mit közölt Önnel Balázs Benedikta Slachta Margittal kapcsolatban? Balázs Benedikta több alkalommal tájékoztatott engem arról, hogy Slachta Margit pártjával kapcsolatban rendszeresen fejt ki agitációt, különösen vidéken. 1949. nyarán ő hozta tudomásomra, hogy Slachta bujkál a hatóságok elől és közléseiből megállapítottam, hogy ismeri Slachta Margit rejtéghelyét. Egy alkalommal pedig emlékezetem szerint 1949. augusztusában Balázs értesített arról, hogy Slachta Margit külföldre szökött.¹⁰⁵

Az eddigi életrajzi forrásokból is ismerhető, hogy 1951 őszén a politikusnő a hazatérés reményében Bécsbe utazott.¹⁰⁶ Azonban a következő levéltári forrásból új ismereteket tudhatunk meg. „Dunai Lajos” fedőnevű ügynök 1952. február 26-án a következőt jelentette: „A bécsi Pazmáneum egyik vezetője volt Ádám atya. Ádám atya minden valószínűség szerint hirszerzéssel és disszidensek irányításával is foglalkozott. [...] Ádám atya tudomásom szerint 1951 nyarán Bécsben tartózkodott a Collégium-ban. Sárváry szeretett volna személyes kapcsolatot teremteni vele, de ezelől Ádám atya kitért és köztük továbbra is Fleismann közvetített. Fleismann Ádám atya megbízásából fordult Sárváryhoz 1951 őszén, hogy a Bécsbe érkező Schlachta Margit számára szerezzen be egy hamis osztrák négy nyelvű igazolványt. Miután Sárváry a jelzett időben már Bécsből eltávozni igyekezett, így a kérést visszautasította. Annyit azonban sikerült megtudnia, hogy a kérdéses igazolványt, más uton sikerült beszerezni.”¹⁰⁷

Áttérek a következő tárgyalandó forrásra, amelyben ismét konkrét kérdések irányulnak Slachta hollétének felderítése iránt. Dr. Barlay Ödön dossziéjában 1955 decemberében egy volt Szociális Testvérek Társaságának tagját hallgatták ki. A feljegyzés kérdés-felelet formájában ismerhető meg. A szöveg a következő: „Hol tartózkodik Slachta Margit? Felelet: Tudomásom szerint, illetve Rónay Paula közlése szerint Buffalóban É-Amerikában tartózkodik. Rónay Paula levelezésben áll Slachta Margittal. Kérdés: Az Ön címére milyen levelek érkeztek Schlachtától? Felelet: Címemre 1955 januárjában és ezt követően még 2 alkalommal utoljára 1955 nyarán érkezett Slachta Margittól. A levél címzésén Slachta kézírását ismertem fel. A feladóként általam nem ismert név volt megjelölve. A leveleket nem bontottam fel, hanem átadtam Rónay Paulának.”¹⁰⁸ Arra a kérdésre, miszerint mi volt a levelek tartalma, a forrás szerint, azt felelte, hogy vele azt ugyan nem közölték.¹⁰⁹

A következő dosszié anyaga a „Lombardisták” nevezetű dossziéből származik. A je-

105 Uo. 142-144.

106 BALOGH i.m. 2000/b., 235. o.; SZENTPÉTERI - BALOGH i.m. 175.

107 ÁBTL. Mt-655/12. Tárgy: „Dunai Lajos”. 128-129.

108 ÁBTL 2.5.7. - 114-1277/1960. Tárgy: Dr. Barlay Ödön. 118.

109 Uo. 118.

lentés szerint „Barát” fedőnevű ügynök találkozott Susányi Semjén ferences szerzetessel és a következőt tudta meg tőle az 1952. július 9-én kelt feljegyzés szerint: „Több hálózati jelentés foglalkozott azzal, hogy Slachta Margit Magyarországon tartózkodik. Susányi is határozottan állítja, hogy Slachta Margit Magyarországon tartózkodik, sőt kiegészítette azzal, hogy az illegális rendi életet közvetlenül Slachta irányítja.”¹¹⁰ A dosszié egy másik „Kornél” fedőnevű ügynöktől származó 1952 július 23-án kelt jelentés hangsúlyozza, hogy a Szociális Testvérek Társaságának illegális tevékenységet folytatnak, illetve arra is kitér, hogy Slachta anyagilag támogatja Sík Sándor piarista rendjét.¹¹¹

Egy másik dosszié forrásanyaga is igazolja, hogy Slachta Margit emigrálása és tisztázatlan holléte továbbra is nyugtalanította az államvédelmi szerveket. „Varga Kata” fedőnevű ügynök dossziéja a Komárom-Esztergom valamint Győr-Sopron megyei római katolikus papságról, szerzetesekről és apácákról szóló jelentéseit tartalmazza, illetve részletes beszámolót közöl különféle egyházi mozgalmakról.¹¹² Az ügynök 1957. július 28-án, Tatabányán kelt jelentésében a következőkről számolt be: „A Bazilika sekrestyése Kuglics Magda volt szociális testvére a Schlachta Margit rendből. Ezeket Budapestről rendszeresen látogatja Gerstner Ida nevű testvér, aki rendi nevén Helga. [...] Schlachta Margit Helgán keresztül küld az itthon lévő testvéreknek üzenetet és állítja, őket megfelelő beosztásba, hogy politikai értesüléseiket ottkint leadhassa. E hét keddjén engem is felkeresett Anny nevű testvér, hogy azt az utasítást kapták, keressenek és szervezzenek engem is be, hogy a politikai életről adjak állandóan jelentést. Nem adtam konkrét választ, gondoltam előbb megbeszéljük.”¹¹³ A politikai rendőrség az ügynöknek azt az utasítást adta, hogy vállalja el a feladatot és derítse ki, pontosan milyen egyesületbe vagy szervezetbe akarják bevonni, továbbá annak kik a tagjai, honnan szerzik az anyagi juttatásokat, és a legfontosabb, hogy mi a célkitűzésük, illetve kik a külföldi támogatóik.

Az ügynök augusztus 8-án a következőket fogalmazza meg: „A legutóbbi jelentésemben közöltem, hogy az Esztergomban lévő szoc. testvérek közül Anny testvére [...] felkeresett, hogy Helga üzeni, hogy szeretne velem beszélni és politikai vonatkozású nézeteimet és véleményemet hallani. Nagyon csodálkoztam rajta, mert mi Helgával nem vagyunk jó viszonyban [...] Az volt a véleményem, hogy bizonyára Amerikából kapott utasítást arra, hogy velem felvegye a kapcsolatot és politikai vonalon esetleges hirszerzésre használjon fel. Helga még ma is összeköttetésben van az Amerikában lévő Slachta Margittal, aki rendi főnöknője. Slachta Margit ma New-Yorkban *[pontosítás: New York állam S. B.]* a magyar bevándorlási iroda titkárnője. Ugy emlékszem, hogy 1949-ben vagy 50-ben ment ki illegálisan. Jelenleg New-York 227. East 27. Street Sanef Marp Home-ban lakik. De gyakran van uton, mert Amerikában több háza is van, úgyértem rendháza.”¹¹⁴ Augusztus 22-én arról számolt be az ügynök, hogy Slachtaék több csomagot küldenek Amerikából

110 ÁBTL. O-11959/3. Tárgy: „Lombardisták”. 484.

111 Uo. 500.

112 ÁBTL. M-20223. Tárgy: „Varga Kata” (kivonat).

113 Uo. 60.

114 Uo. 64.

testvérüknek Slachta Borbálának, illetve az ügynök arról is tudomást szerzett, miszerint: „Slachta Margit nagyon beteg és nagy az izgalom, hogy ki lesz a rendfőnöknő.”¹¹⁵ Szeptemberben kiderül, hogy Helga az ügynököt női lelkigyakorlat szervezésére szeretne volna felkérni, de végül elvetette ezt a dolgot, ugyanis nem szívesen dolgozik vele.

A dosszié következő forrása 1959. április 24-én kelt, mely szerint az ügynök két szociális testvértől a következőket tudta meg: „Margit testvér üzent a testvéreknek /Schlachta Margit/. Ezzel kapcsolatban azt szeretném megemlíteni, hogy valószínűnek tartom, hogy Schlachta Margit Ottóval eljött Ausztriába, mert hiszen annak idején Ottó és a királyi család Schlachta rendjének házában lakott Los Angelesben. Ezt onnan tudom, hogy 1947-ben Schlachta Margit engem akart /külföld/ kiküldeni az akkor Linzben tartozott Ottóhoz üzenettel. De nem vállaltam.”¹¹⁶

Az ügynök 1960. január elsején kelt kézzel írott jelentésében újabb információkkal szolgált, miszerint: „Az elmúlt nyáron Slachta Margit Európában járt -Olaszország, Ausztria, Svájc- Ausztriában Ottónál is járt a létesítendő rendház ügyében.”¹¹⁷ Január 11-én kelt jelentés tárgya: „Schlachta Margit-tól érkezett csomagról és levélről.” A következő áll a jelentésben: „Még a múlt nyáron jelentettem, hogy Ausztriából kaptam egy csomag / 28 kg. / ruhát és hogy küldőjét nem ismerem, [...] November 17-én kaptam egy levelet New-Yorkból egy magát miss Morgoret O'Hore [...] címező hölgytől, aki a levelet nem írta alá. A levélben foglaltakról rájöttem, hogy Schlachta Margit a küldője. A levélben közli, hogy már megöregedett nem olyan aktív, mint volt, de a küldött csomagot megkaptam-e? [...] Így írja: „Tehát figyeljen a cím megváltozott és leközlí a fent leírt nevet és címet. Valószínű az egész levélnek csak az a célja, hogy az új címet közölje és felvegye 10 év óta megszakadt kapcsolatot. – Válaszoltam neki és kíváncsi vagyok, mit vagy egyáltalán ír-e?”¹¹⁸ Az állambiztonság mindenképp szeretne volna felvenni a kapcsolatot Slachtaival, nagy lehetőséget láttak a levélben. A dosszié vizsgálata során azt a következtetést vontam le, hogy vagy nem kapott választ az ügynök Slachta Margittól, vagy az erről készült jelentés megsemmisült, esetleg el sem készült.

1960. tavaszán „Varga Kata” ügynök Olofsson Placiddal való beszélgetése során megtudta, hogy: „Slachta Margit valamikor a nyáron megint átjön Európába, akkor jó lenne kimenni és találkozni vele. Persze ez elég nehéz lesz, mert szerzeteseket nem engednek ki.”¹¹⁹

A terjedelmes dosszié kiemelt forrásainak ismertetése után, áttérek a „Hontalanok” elnevezésű dosszié 1959-es júniusi jelentésére. Eszerint Tomek érsek a következőkről társalog egy ügynökkel – természetesen nem tudva arról, hogy beépített személy – „Schlachta Margit féle társaság Amerikában tovább oszlott. Egyes házak elszakadtak Margit vezetésétől és külön állásukat mondták ki.”¹²⁰

115 Uo. 72.

116 Uo. 127.

117 Uo. 180.

118 Uo. 179.

119 Uo. 249.

120 ÁBTL Cs-2/1. Tárgy: Hontalanok. 202.

A betiltott Szociális Testvérek Társaságáról „Pintér” és „Magyar Ferenc” fedőnevű ügynök is készített összefoglaló jelentést. A jelentések kifejtik a rend jellegét, célját, illetve megnevezik a tagjait. „Magyar Ferenc” fedőnevű ügynök összeveti a Slachta rendet a Szociális Missziótársulatával.¹²¹ A szöveg szerint: „A kékeknek vezetője Farkas Edit, majd Schlachta Margit testvérek, a szürkéké a Rónai testvérpár lett. Az utóbbiak székhelye a Thököly uton volt. Az u.n. kékek szigorubbak voltak. Hármass szerzetesi fogadalmat tettek. Sőt örökfogadalmasok is lettek a tagok. A hivatalos egyház nem ismerte el a szerzetesi mivoltukat, így csak u.n. kongregáció rangjuk volt. [...] A szürkék, vagyis a kiváltak neve Szociális Testvérek Társasága. Nem tettek örökös fogadalmat. Bármikor elmehettek a társaságból. Ezek hazai szociális munkát végeztek. A központ csak a vezetőket foglalkoztatta. A tagok gyárakban, irodákban dolgoztak. A leányifjúsággal foglalkoztak. A D.L. /dolgozó lány/ mozgalomnak voltak a mozgatói.”¹²²

A fejezet zárásaképp a Magyar Katolikus Római Püspöki kar tárgyú dosszié forrását tárom olvasói elé. Az 1954. december 10-én kelt jelentésben a következők foglaltak: „Megállapítottuk, hogy a feloszlott Szociális Testvérek Társasága, Schlachta Margit tartományfőnöknő irányításával, – a szerzetesrendek feloszlása után – tovább folytatja ellenforradalmi tevékenységét. A Szociális Testvérek Társasága az országot területekre osztotta fel és a területi vezetők kötelesek beszámolni a rájuk bízott rendtagok életkörülményeiről és részükre utasításokat adni. Többoldalú hálózati jelentés és T-ellenőrzési anyag támasztja alá, hogy a Szociális Testvérek Társaságának tartományfőnöke, Schlachta Margit, illegálisan Magyarországon tartózkodik. A Szociális Testvérek Társaságának ellenforradalmi tevékenységét Schlachta Margit irányítja. Elfekvő adatok szerint Schlachta Margit Füle községben tartózkodik – az ottani plébános támogatásával – a társulat korábbi nyaraló-rendházában.”¹²³

A forrás folytatásában az ügynöki operatív munka év-végi összefoglalása a következőt tartalmazta: „A Szociális Testvérek Társasága feloszlott női szerzetesrend a felszabadulás óta széleskörű ellenforradalmi tevékenységet fejt ki a Magyar Népköztársaság ellen. Hálózati és vizsgálati adatok bizonyítják, hogy a Szociális Testvérek Társaságának tagjai Schlachta Margit tartományfőnök irányításával széleskörű ellenforradalmi propagandát fejtett ki és aktív kémtevékenységet folytattak a budapesti amerikai és angol követség részére. [...] 1952 novemberében – egyoldalú hálózati jelentés alapján – értesültünk arról, hogy az eddigi hírekkel ellentétben Schlachta Margit Magyarországon van s illegálitásból irányítja a rendet. Megállapítottuk, hogy Gölniczi Mária volt szerzetesnő a budapesti „szociális testvérek” vezetője kapcsolatot tart Schlachtaival. Gölnicsi – állítása szerint – 1953. november 13-án találkozott Schlachta Margittal egy budapesti cukrászdában. Az ügynöki bizalmas nyomozás során ez év novemberében – hálózati úton – tudomásunkra jutott, hogy Adelsberger Mária szerzetesnő szintén találkozott Schlachtaival, illetve attól egy németnyelvű könyvet kapott. Nem sokkal később egy másik ügynöki jelentés támasztotta

121 ÁBTL M-20887. Tárgy: „Pintér”. 353-355.; Uo. 514.; 517.; ÁBTL M-41283/2. Tárgy: „Magyar Ferenc”. 35-36.; SCHLACHTA Boglárka i.m. 2018./a. 54-56.

122 ÁBTL M-41283/2. Tárgy: „Magyar Ferenc”. 35-36.

123 ÁBTL. O-13405/2. Tárgy: Magyar Római Katolikus Püspöki kar. 141.

alá, azt, hogy Schlachta Margit Magyarországon él és irányítja a Szociális Testvérek Társaságát. T-ellenőrzés során megállapítottuk, hogy Mohos Lujza Stefánia volt szerzetesnő Füle községből levelet irt Budapestre Huszár Evelinnek, mely a következőket tartalmazza: „[...] Margit néni jobban van, mint mult évben volt ilyenkor. Igen jó étvágya van és jó színben van, gyengül, de még így us megérheti a 100 évet [...]”¹²⁴ /A levél fotómásolata birtokunkban van. / Az elfekvő adatok alapján megállapítottuk, hogy Huszár Éva egyik munkatársa volt Schlachta Margitnak, akin keresztül bizalmas rendi anyagokat jutatott el az amerikai követség számára. Feltételezhető, hogy Huszár Éva tud Schlachta Margit hollétéről. A levélből kitűnik, hogy egy Margitnéiről van szó, aki ott él és a rendnek tagja. A Szociális Testvérek Társaságánál más Margit nevű szerzetesnő nem működött, különösen olyan, akiről ilyen tisztelettel írnának. Füle községben környezettanulmányt folytattunk, melynek során megállapítottuk, hogy a levél feladója a Szociális Testvérek Társaságának volt rendházában él [...] A Szociális Testvérek Társasága illegációjának felderítésére, valamint Schlachta Margit illegális tartózkodási helyének felkutatására és dokumentálására több operatív intézkedést vezetünk be: [...] Szociális Testvérek Társasága ügyében az alábbi intézkedéseket hajtottuk végre:

- 1./ A rendre vonatkozó, a B.M. nyilvántartásában elfekvő anyagokat feldolgoztuk.
- 2./ Fentiek alapján összefoglaló jelentést készítettünk a rendről.
- 3./ Az elfekvő anyagok feltérképezése: a rend külföldi és belföldi kapcsolatai.
- 4./ A rend vezetőinek és tagjainak feltérképezése. 104 rendtag személyi adatait megállapítottuk, és leprioráltuk / fehér, kék, rózsaszín/ 55 személyről 3-as kartont állítottunk ki.
- 5./ Házkutatási anyagokat feldolgoztuk, melynek során értékes dokumentumok kerültek felszínre.”¹²⁵ E forrás valóságtartalma azonban megkérdőjelezendő, eddig semmilyen más bizonyíték nem található arról, hogy Slachta Margit Füle községben bujkált volna, illetve kitűnik, hogy egy idősebb hölgyről van szó, aki várhatóan megéli a 100. életévét, ekkor Slachta Margit 69 éves volt. Arról sincs egyéb forrás, hogy Slachta Margit 1953-ban Budapesten tartózkodott volna, csupán haza szeretett volna térni ekkoriban.

Slachta Margit emigrációban a New York állambeli Buffalóban élte le az életét. 1974. január 6-án halt meg.¹²⁶ 1969. február 2-án Izrael állam az Igaz Ember kitüntetést adományozta¹²⁷, 1985. május 7-én Magyar Köztársaság Bátorság érdemjelét kapta.

6. Összegzés

¹²⁴ Idézőjelben foglalva az eredeti forrásban is.

¹²⁵ Uo. 164-165.

¹²⁶ Halálának hírét 1969-ben is nyugati hírforrásból terjesztették, miszerint az NSZK-ban halt meg. TOLNA MEGYEI NÉPÚJSÁG. Üzenet a múltból. 1969. december 16., 291. sz. 129. o.

¹²⁷ Az életrajzi forrásokban tévesen szerepel az 1985-ös dátum. Vö.: MONA i.m. 1997. 274. o.; BALOGH i.m. 2000/b. 235. o. Lásd „The Righteous Among The Nations” hivatalos honlapja: <http://db.yadvashem.org/righteous/righteousName.html?language=en&itemId=4044386> (letöltés: 2018.12.08.)

Dolgozatomban bizonyítani kívántam, hogy Slachta Margit életútja az eddigi szakirodalomban alkotmány- és jogtörténeti szempontból alaposabb feltárást igényel. Eddigi kutatásaim alapján a korábbi életrajzi irodalmat azzal egészítettem ki, hogy az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárából kigyűjtöttem a Slachta Margitra vonatkozó forrásokat, és – dolgozatom leadásáig – összesen ötvenegy dosszié anyagát dolgoztam fel. A kigyűjtést követően az anyagokat tematikusan és kronologikusan rendszereztem. Ezek alapján megállapítható, hogy a Slachta Margitról és a Keresztény Női Táborról a politikai rendőrség alapos nyilvántartást vezetett. Ezekből – a korábban ismertnél – részletesebben mutathattam be Slachta egyházi és politikai-közjogi kapcsolatrendszerét. A korábbi műveknél részletesebben foglalkoztam az illegális tevékenységével, amely a humánus indíttatású embercsempészetig terjedt. A feltárt források segítségével felszínre hozhattam a keresztény pártok politikai jellegű törekvéseit, és közjogi tárgyú titkos megbeszéléseit. Bemutattam, hogy az állambiztonsági szolgálatok 1949 után milyen titkosszolgálati eszközökkel kutatták Slachta tartózkodási helyét. Rámutattam belső árulásra is: az iratokból kiderült, hogy egy volt szociális testvér is aktívan dolgozott a politikai rendőrségnek, fontos információkkal szolgálva Slachta Margitról.

Forrás és irodalomjegyzék

1. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti levéltára (ÁBTL)
- 2.5.7.-114-1277/1960 Dr. Barlay Ödön
- II/1. 4. doboz Operatív kartonok
- A-662/18 Szovjetuniótól átvett kompr. anyag; 31-32. sz. névjegyzék
- A-747 A Budapesti M. kir. XIV/2 ellenállási kisegítő karhatalmi alakulat száradnaplója
- A-872/1 Szovjet áb. szervektől átvett anyagok II.
- Cs-2/1 „Hontalanok”
- II/1. 4.doboz Operatív kartonok
- K-1382/1 Dr. Varga Béla
- K-1393 Szegedi Maszák Aladár
- K-1416/1 Nagy Ferenc
- K-1422 Pálffy József
- K-1433 Pfeiffer Zoltán
- K-384/1 „Bihari”
- K-384/2 „Bihari”
- K-551 Wein Levente
- K-914 [„C/P-3,]
- M-18667/4 Meszlényi Károly
- M-20223 Varga Kata
- M-20887 Pintér
- M-34203/1 Ráckevei
- M-37789 Feledi Zsolt

- M-41283/2 Magyar Ferenc
 Mt-655/12 „Dunai Lajos”
 Mt-975/2 „Kőműves Sándor” „Franz Kirchenbauer”
 O-10272 Dr. Marcell Mihály
 O-11701 Legitimista pártok
 O-11959/3 „Lombardisták”
 O-12817/1 Dr. Hamvas Endre
 O-13405/2 Magyar Római Katolikus Püspöki kar
 O-768 Keresztény Női Tábor
 O-9244 Magyarországon tevékenykedő I. S. ügynökök
 V-103458 Bozsik Pál
 V-103458/1 Bozsik Pál és társai
 V-103458/9 Bozsik Pál és társai
 V-103458/b Bozsik Pál és társai
 V-146216 Vegyes ellenséges kategória
 V-153693/2 Kröszl Vilmos és tsai
 V-153693/8 Kröszl Vilmos és tsa
 V-2000/27/a Magyar Közösség
 V-32000/30 Prodán Döme, dr.
 V-77426/a Hain Péter, Koltai László, Cser István
 V-77426/b Hain Péter, Koltai László, Cser István
 V-79802/4-a Endre László és tsai
 V-80001 Weisz Edgár Dezső
 V-81347 Csávósy Béla Elemér
 V-86000/3 operatív FM-ügy operatív anyaga

Törvényhozási iratok

- NEMZETGYŰLÉS 1920 = A Nemzetgyűlés 33. ülése 1920. évi április hó 23-án. Nemzetgyűlés Napló. 1920. II. köt.
 ORSZÁGGYŰLÉS = Az országgyűlés 73. ülése 1948. évi június hó 16-án. Országgyűlési napló, 1947. IV. köt.

Tudományos művek

- BALOGH 2000/a. = BALOGH Margit: *Slachta Margit a nemzetgyűlésben, avagy az első női képviselő* (1920-1922.) In: Gergely Jenő (szerk.): A hosszú tizenkilencedik és a rövid huszadik század. Tanulmányok Pölöskei Ferenc köszöntésére. Budapest, 2000.
 BALOGH 2000/b. = BALOGH Margit: *Slachta Margit, a „keresztény feminista”* In: Balogh Margit – S. Nagy Katalin (szerk.): Asszonysorsok a 20. században. BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék; Szociális- és Családügyi Minisztérium Nőképviseleti Titkársága. Budapest, 2000.

- BALOGH 2008. = BALOGH Margit: *Ínségakcióktól a politikai közéletig: Slachta Margit (1884-1974) szociális testvér pályaképe*. In: Szilágyi Csaba (szerk.): Szociális kérdések és mozgalmak Magyarországon: 1919-1945. Barankovics István Alapítvány, Faludi Ferenc Akadémia. Gondolat. Budapest, 2008.
 BALOGH 2010. = BALOGH Margit: *Egy katolikus feminista: nővédelemtől a pártpolitikáig: Slachta Margit és kora keresztény nőképe*. In: Réfi Attila - Sziklai István (szerk.): Pártok, politika, történelem: tanulmányok Vida István egyetemi tanár 70. születésnapjára. MTA-ELTE Pártok, Pártrendszerek, Parlamentarizmus Kutatócsoport. Budapest, 2010.
 BERKECZ Franciska SSS: *Slachta Margit Lelki Öröksége* I.-III. kötet, Salkaházi Sára Alapítvány. Budapest, 2013.
 ESTÓK János- SZERENCSES Károly: *Híres nők a magyar történelemben*, Budapest, Kossuth, 2007.
 M. BALÁZS Ágnes: *A köztársaság ellenzéke: Slachta Margit érvelése a Nemzetgyűlésben az 1946. évi I. törvénycikk kapcsán*. Acta humana: emberi jogi közlemények. 2017. 1. sz.
 MAJSAI Tamás: *Egy epizód az észak-erdélyi zsidóság második világháború alatti történetéből: Slachta Margit fellépése a Csíkszeredáról kiutasított zsidók érdekében*. Medvetánc, 1988/4-1989/1. sz.
 MONA 1991. = MONA Ilona: *Slachta Margit és az iskolák államosítása*. Magyar egyháztörténeti vázlatok. 1991. 1. sz.
 MONA 1994. = MONA Ilona: *Slachta Margit a szlovákiai zsidókért 1942-1943*. In: Beke Margit - Bárdos István (szerk.): Magyarok Kelet és Nyugat metszsvonalán. Nemzetközi Történészkonferencia előadásai. Esztergom, 1994. április 13-15. Esztergom-Budapesti Érsekség; Komárom-Esztergom Megye Önkormányzata, Kultsár István Társadalomtudományi és Kiadói Alapítvány. Esztergom, 1994.
 MONA 1997. = MONA Ilona: *Slachta Margit*, Corvinus. Budapest, 1997.
 NYÁRY Krisztián: *Igazi hősök 33 magyar*. Corvina. Budapest, 2014.
 PETRÁS Éva: *Menekülés az emigrációba. Kovrig Béla kereszténydemokrata szociálpolitikus és az állambiztonság*. In: Gyarmati György – Palasik Mária (szerk.): A Nagy Testvér szatócsboltja. Tanulmányok a magyar titkosszolgálatok 1945 utáni történetéből. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. L'Harmattan. Budapest, 2012.
 SCHLACHTA BOGLÁRKA 2018/a. = SCHLACHTA Boglárka Lilla: *Slachta Margit karakterisztikája az ügynöki jelentések tükrében*. Egyházfórum. 2018. 4. sz.
 SCHLACHTA BOGLÁRKA 2018/b. = SCHLACHTA Boglárka Lilla: *Slachta Margit közpolitikai munkássága az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában feltárt iratok tükrében*. Acta Iuvenum Caroliensia X. tudományos eredmények - hallgatói TDK dolgozatok, 2017-2018. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Budapest, 2018.
 SCHMIDT Mária: *Közhely, szeretetlenség, gyűlölet? Katolikusok a zsidóságért*. História. 10. évf. 2-3. sz. 1988.
 SZABÓ Róbert - GYORGYEVICS Miklós (szerk.): *Egy élet a kereszténydemokráciáért Kovács K. Zoltán válogatott írásai*. Gondolat, Barankovics István Alapítvány. Budapest, 2017.

SZENTPÉTERI József-BALOGH Margit: *Szürke eminenciások a magyar történelemben*. Kosuth Kiadó. Budapest, 2003.

SZÉCSI József: „Megtagadok minden közösséget a földi bálvány-istenekkel és a sátán hitvallásával: a gyűlölettel!” *Slachta Margit a szlovák zsidókért*. Egyházforum. 2010. 4-5. sz.

Egyéb források

TOLNA MEGYEI NÉPÚJSÁG. 1969. december 16., 291. sz.

Yad Vashem - The World Holocaust Remembrance Center:

<http://db.yadvashem.org/righteous/righteousName.html?language=en&itemId=4044386>

SEBESTYÉN ANTONELLA

BIOETIKA ÉS A BÜNTETŐJOG KAPCSOLATA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ EMBERI TEST TILTOTT FELHASZNÁLÁSÁRA

Témavezető: dr. Wiedemann János

1. Bevezetés

Dolgozatomban a bioetika és a büntetőjog szoros, mégis különös kapcsolatát kívánom bemutatni. A bioetika alapkérdései közé tartozik az emberi élet szentsége, sérthetlensége, az emberi élet kezdetének és végének a meghatározása, az eutanázia, az abortuszkérdés, a klónozás, az orvostudományi kutatások, illetve az emberi génállományba való beavatkozás (ideértve a géntechnológiát és biotechnológiát is). Nagyobb hangsúlyt szeretnék fektetni az emberi test tiltott felhasználására vonatkozó rendelkezésekre, vagyis a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) XVI. fejezetében, (Az egészségügyi beavatkozás és kutatás rendje elleni bűncselekmények) a 168. § és 175. § között szabályozott deliktumokra.

A dolgozatom felépítését tekintve négy nagy fejezetre osztható. Az elsőben az általános megfontolásokat, történeti részeket, illetve az alapfogalmakat ismertetem. A másodikban a kutatásom során felmerült legfontosabb bioetikai kérdéseket kívánom bemutatni. Továbbá a következő fejezetben arra próbálok meg válaszokat találni, hogy vajon hogyan döntötte el a fent említett kérdéseket a jelenleg hatályos Btk. Mindemellett az utolsó fejezetben nemzetközi és hazai jogesetek ismertetésével kívánom megvilágítani a felvetett problémák fontosságát és aktualitását. A dolgozatom záró részében bemutatom a következtetéseimet, ezen kívül, de lege ferenda javaslataimat, melyek megfogalmazódtak bennem a téma körbejárása közben. A kutatás módszerének a kérdésfelvetést, a fogalom meghatározást és a jogszabáylelemzés módszerét választottam. Mivel úgy vélem, hogy e módszerekkel tudom a lehető legjobban kifejezni a kutatásom tárgyát és tartalmát.

Kiemelném, hogy jelen pályamunka alapját az egészség védelme képezi, a büntetőjog tükrében. A hagyományos jogszabáylelemzés mellett fontosnak tartom megemlíteni a különféle nézőpontok összevetését, illetve a nemzetközi kitekintést is. A törvényi tényál-láselemzésekbe kizárólag olyan mélységekig merülök bele, amely indokolt jelen kutatás kapcsán. Hangsúlyozni kívánom a kapcsolódó háttérjogszabályok jelentőségét, amelyek a Btk. mellett e tanulmány gerincét képezik. A két legfontosabb az egészséget védő jogszabály az egészségügyről (1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről) és a magzati élet védelméről (1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről) szóló törvények,